

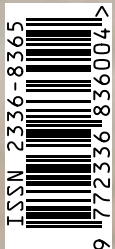
Българи

БРОЙ 4 | 2025

ЦЕНА – 30 Kč

A portrait of a middle-aged man with grey hair, wearing a dark suit jacket over a white shirt. He is standing against a textured, light-colored wall. The text is overlaid on the bottom part of the image.

Захари Карабашлиев: Моят пристан е моят език
Златна роза за Стефан Командарев и за филма му Made in EU
Весела Люцканова: Трябва да се променяш заедно с времето
Вася Брейхова за предизвикателствата на превода
Капризите на моето „Капризно лято“
Обратната страна на волейболните медали

Българско неделно училище „Възраждане“

Прием на деца за предучилищна група и на ученици

Контакти: bulgari@atlas.cz, 777 196 322

Адрес: Дом на националните общности, ул. „Воцелова“ 602/3, 120 00 Прага 2

Спирка на метро и трамвай: I. P. Pavlova

Скъпи читатели,

Срещите с известни писатели, макар и задочни, са винаги вълнуващи. В този брой ви представяме 90-годишната българска писателка Весела Люцканова. Тази година тя издаде нова книга с разкази „Любов, щастие и болка“. Люцканова става популярна с романа си „Клонинги“, който излиза в средата на 70-те години и за първи път поставя темата за клонирането. Той е „прозрение за нещо, което предстои да се сбъдне“.

Нашият известен писател Захари Карабашлиев спечели Националната литературна награда „Елиас Канети“ с романа си „Рана“. Книгата повдига съществения въпрос за националната ни памет. Болезнена и незарастваща като кървяща рана е темата за трагичната съдба на българите в забравените епизоди от историята на следосвобожденска България.

Новият филм на режисьора Стефан Командарев носи заглавието Made in EU. Лентата спечели вече

няколко международни награди. Режисьорът, когото познаваме от предишните му филми като много добър психолог, разказва в интервю за нашето списание за народопсихологията ни и за тъмните и светли страни на режисьорското изкуство.

Но да се пренесем към звездните мигове от световното първенство по волейбол във Филипините. Минаха няколко месеца, а успехът на нашите „сребърни“ волейболисти продължава да ни вълнува. Те бяха най-младият отбор на световното и със своите невероятни успехи обединиха българите по целия свят и успяха да предизвикат нестихваща и всеобща национална гордост.

В настоящия брой ви срещаме с още няколко интересни личности – преводачи, поети, актьори, учители и будители; разказваме ви и за интересни събития, които се проведоха в България и Чехия.

Приятно четене!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4 - 6

Отново на сцената / С танцов състав „Пирин“ в Инсбрук / Денят на народните будители в БНУ „Възраждане“ / „Неразказаните истории на българите в чешките земи през XX и XXI век“

Култура и традиции 7- 20

„Пощенска кутия за приказки“ с първо гостуване в Прага / Всяка приказка си има начало... / Пътуващ фолклорен фестивал посети Прага / Весела Люцканова: Трябва да се променяш заедно с времето / Европейският ден на езиците в София / Театърът се вълнува / Златна роза за Стефан Командарев и за новия му филм „Made in EU“ / Въздушната книга на Лидия Гълъбова / Козма Пражки вдъхва живот на чешката история / Захари Карабашлиев: „Моят пристан е моят език“

Българо-чешки връзки 21 - 27

Капризите на моето „Капризно лято“ / Вася Брейхова за предизвикателствата на превода / Българо-чешката търговска камара с първа визита в Прага / Празници на Вацлав Хавел в София

Размисли и страсти 28 - 29

Обратната страна на волейболните медали

Годишнини 30 - 31

200 години от рождението на българския учител и книжовник Сава Филаретов

Накратко 32

Пътешествия 33 - 34

Кутна Хора – сребърната сянка на миналото

На корицата: Захари Карабашлиев. Снимка: личен архив на писателя
Снимки на стр. 2: архив на сдружение „Възраждане“

Отново на сцената

Завръщане към най-голямата ми страст с ансамбъл „Китка“ и „Пирин“

Танцьорките от „Пирин“ на Семинара за български народни танци в Бърно.

Миналата година бях на концерт на ансамбъл „Пирин“ в Бърно – като човек от публиката, който обича народните танци и е жаден да ги усети на живо. Тази есен обаче всичко се повтори по един различен начин: върнах се на същата сцена, но вече като участник във виенския ансамбъл „Китка“, който гостува на семинара за български народни танци, организиран от „Пирин“. Да бъда от другата страна заедно с хората, които преди съм гледала с възхищение, беше истинско удоволствие и едно лично, тихо събъване.

Като дете живеях с музиката – танцувах, пеех, участвах в концерти и дори бях на турне в Гърция, когато бях само на шест години. После животът ме отведе в друга посока. Но сега, когато съм на 21 години, отново съм на сцената и усещам, че съм се върнала към нещо много свое.

Във Виена ансамбъл „Китка“ стана моята опора и сред хората там намерих ново семейство. Репетициите, разговорите, смехът – всичко това ми даде усещане за принадлежност. Милка, Бойка, Валя и целият екип зад ансамбъ-

ла ме насърчаваха, помогнаха ми да се отпусна и да си върна увереността. Благодарна съм им, че ме приеха толкова естествено и че ми дадоха шанс да бъда част от нещо толкова истинско.

Гошо (Георги Георгиев, председател на сдружение „Пирин“ – б. ред.) отново ни посрещна с обичайната си топлина и широка усмивка, а семейство Боркови – наши близки приятели – направиха престоя ни още по-хубав. Те и мен ме приеха като своя. Заедно с тях преживях един от най-хубавите моменти – всички облечени в носии, с усмивки и бързо туптящи сърца след танците.

На сцената беше и Тодор Ралев от Прага, един от първите ученици на моята майка Ганка Дюлгерова – сръща, която донесе неочаквана радост и някак особено чувство за завършен кръг. След концерта всички участници и приятели се прегърнахме, изморени, но щастливи. Сърцата ни биеха в един ритъм – ритъма на хорото.

Ансамбъл „Китка“ и „Пирин“ ми напомниха колко е хубаво човек да е част от един задружен колектив, да принадлежи някъде. И колко много може да каже един танц, когато е споделен с хора, които го чувстват по същия начин.

Мария Дюлгерова

С танцов състав „Пирин“ в Инсбрук

Всички участващи състави в залата в Инсбрук

Вече почти 2 години играя в танцов състав „Пирин“. Спомням си първата си репетиция, сякаш беше вчера – тъкмо бях дошла в Бърно, сама, малко изплашена, но много развълнувана, че ще срещна хора, които обичат народните танци, колкото и аз. Пристигнах по-рано от уговорката и започнах да разпитвам в залата къде е репетицията по български народни танци. Всички ме гледаха учудено. Страхът ми леко се увеличи, защото не познавах никого, а и залата е в сравнително отдалечена зона. Но в този момент пристигна Георги Георгиев. Познах го от снимките на състава, които бях гледала преди това. Станах да се представя, а той се усмихна широко насреща ми и ме приветства. В този момент се почувствах на правилното

Обща снимка на „Пиринци“

Момент от концерта в Инсбрук с участието на танцов състав „Пирин“ от Бърно

място. Събраха се още хора, запознахме се и започнахме репетиции.

С времето се сближаваме все повече. „Пирин“ имаше различни участия и аз се включвах в някое хоро, но всеки път „бягах“ от отговорността да взема участие и в някоя от хореографиите.

Все пак всички танцуват толкова красиво, че само мисълта да объркам нещо и да ги подведа ме спираше.

Но дойде моментът, в който да стоя отстрани просто не ми беше достатъчно. Гледах приятелите си как танцуват на сцената на „Babylon fest“, а сърцето

ми играеше с тях. Реших твърдо, че при първа възможност ще се включа в представление с хореографии. Кой да знае, че половин час по-късно ще се окаже, че има свободно място за участие на концерта на танцовия състав „Самодиви“ в Инсбрук. Е, беше решено, имах две седмици да подготвя две от любимите си хореографии.

И започнаха репетициите. Репетирах вкъщи, с приятелка от танците, репетирахме и с останалите танцьори на редовната репетиция. Постепенно придобих увереност.

На 27 септември пристигнахме в залата в Инсбрук и направихме генерална репетиция, която мина чудесно. Бях във вихъра на танца и очаквах всичко да мине добре. Концертът започна и първата хореография мина добре, чувствах се на седмото небе и се радвах, че може да споделя емоцията да съм на сцена с приятелите си.

На втората хореография обаче направих малка грешка и започнах да се обвинявам. Поклонихме се, след което танцьорите започнаха да ми разказват техни случки, да ми обясняват, че на всеки се случва. Казаха ми, че все пак не сме професионалисти, а любители, и това, което е най-важно, са чувствата, радостта и усмивката, които оставяме на сцената.

Тогава осъзнах, че „Пирин“ не е просто танцова формация, а едно голямо семейство. Обикновено семейството не се избира. Но пък аз успях да избира своето в Бърно. И не бих го заменила за нищо на света. Защото е точно толкова лудо, различно и интересно, колкото бих искала да е.

Далия Начева

Щастлива и благодарна съм, че участвах заедно с танцовия състав „Пирин“ от Бърно в празничния концерт спектакъл на „Самодиви“ в Инсбрук. Представлението беше много вълнуващо за мен – „прощъпулникът“, песните на „Китка“, танците на домакини и гостуващи състави, кое от кое по-хубаво, и всички изпълнени с много любов и желание. Почувствах се като част от едно голямо семейство, обединено от магията на българските песни и танци. Възхитена съм от творческия хъс на самодейците! Пожелавам ви още дълги години нестихващо вдъхновение.

Деяна Василева

За неразказаните истории на българите в чешките земи

На представянето на книгата участваха ученици и родители от БНУ „Възраждане“

На 23 ноември в залата на Дома на националните малцинства в Прага беше представена книгата „Неразказаните истории на българите в чешките земи през XX и XXI век“. Тя излезе с финансовата подкрепа на Министерството на образованието и науката на България. Това е втората поред брошура, която сдружение „Възраждане“ издава по проекта на МОН „Неразказаните истории на българите“.

На презентацията, която беше в рамките на традиционните Дни на българската култура, организирани ежегодно от пражкото сдружение „Възраждане“, присъстваха ученици, учители и родители от Българското неделно училище.

Тази година в проекта включихме ученици от пети, шести и седми клас от нашето училище. Те преведоха част

от приложението към вестник „Народни листи“ от 8 март 1930 г., посветено на България. По този начин имаха възможност да се запознаят с това каква е била представата за българите и за България в бивша Чехословакия през 20-те и 30-те години на миналия век.

За избрани моменти от историята на българите в чешките земи говори авторката на статиите за културно-обществената дейност на семейство Борис и Екатерина Вазови и за хор „Гусла“ д-р Красимира Мархолева. Тя е преводачка на по-голяма част от споменатото вече приложение „БЪЛГАРИЯ“. В разговора се включиха и д-р Десислава Вилимовска – редактор и коректор на книгата, и Мария Захариева – редактор и автор на статията за съвременната режисьорка Светлана Лазарова.

Всички те подчертаха, че трябва да разказваме и да пишем за историята на българите в днешна Чехия. Защото така осъзнаваме по-ясно своята идентичност и пазим паметта за българите в чешките земи за бъдещите поколения. Това е особено важно за тези от нас, които живеят зад граница и се чувстват в някаква степен изолирани и отдалечени от корените си.

На срещата всички ученици и техните родители бяха щастливи да получат по един екземпляр от новоиздадената книга. Но най-щастливи бяха малките преводачи от чешки на български. Накрая запаметихме събитието с много общи снимки.

Мария Захариева

В БНУ „Възраждане“ пазим паметта за народните будители

На 2 ноември 2025 г. учениците от БНУ „Възраждане“ имаха специален час, посветен на народните будители. Малките ученици от 1. и 2. клас научиха от своята учителка Десислава Вилимовска кои хора наричаме „будители“ и се запознаха с някои от знаковите фигури от българската история, литература и култура. Някои от имената те вече знаеха, но други чуа за първи път.

Първокласниците и второкласниците разбраха как и от кого е била създадена българската азбука, кой е авторът на „История славянобългарска“, която поставя началото на духовното възраждане на българите, и много други факти, които са част от българската им идентичност. Св. св. Кирил и Методий, св. Климент Охридски, Паисий Хилендарски, Петър Берон, Христо Ботев, Васил Левски, Иван Вазов са имена, които те често ще чуват в класните стаи, постепенно ще научават все повече за живота и делото им. Защото познаването на миналото на собствения народ и на хората, които имат заслуги за духовното му израстване, е част от културата на всеки човек.

Презентацията за учениците от трети до осми клас беше подготвена от преподавателката по история д-р Красимира Мархолева. Тя ни поведе на разходка из историческото и културно минало на България. Учениците си припомниха живота и делото на светите братя Кирил и Методий и на техните ученици, на Иван Рилски, Патриарх Евтимий

Търновски, Паисий Хилендарски, Софроний Врачански.

Припомниме си и някои от най-големите радатели за модерно за времето си образование, което да възпитава българските деца в критично мислене и да открива пред тях хоризонтите на науката – Петър Берон, Васил Априлов, Неофит Рилски. Не бяха забравени и знаковите за Българското възраждане имена като Братя Миладинови, П. Р. Славейков, Найдено Геров, Добри Чинтулов и други.

Преклонихме се пред делото на Васил Левски, Христо Ботев, Райна Княгиня и всички участници в Априлското въстание. Презентацията завърши с представяне на творчеството на патриарха на българската литература Иван Вазов.

Мислено посетихме много градове в България и по света, в които има паметници на нашите будители или сгради, носещи техните имена. Видяхме и някои от литературните паметници от епохата на Възраждането.

Представянето включваше богат снимков материал и много интересни факти, някои от които учениците вече знаеха, а с други се запознаха за първи път. Накрая имаше и малък тест игра, с който децата да проверят какво са запомнили. Заедно сътворихме още един урок по родолюбие.

д-р Десислава Вилимовска

„Пощенска кутия за приказки“ с първо гостуване в Прага

Гери Турийска, Камен Воденичаров, Силвия Петкова, Михаил Стоянов на пражка сцена

На 15 ноември популярният литературен формат „Пощенска кутия за приказки“ гостува за първи път в Прага. Събитието беше част от европейското турне на проекта, започнало на 13 ноември във Виена и продължило към Прага, а след това към Берлин. Гери Турийска, Камен Воденичаров, Михаил Стоянов, Силвия Петкова и Ясен Козев пристигнаха, за да представят уникалния формат.

Началото на „Пощенска кутия за приказки“ е поставено през 2010 г. от Гери Турийска и оттогава не спира да събира различни истории, които

разсмиват и въздействат емоционално. Всяко издание е неповторимо – вечер, съставена от нови текстове и различни интерпретации, изпратени и разказани с напълно нов заряд.

Събитието в Прага се проведе в Конгресната зала на Пражката политехника (ČVUT) и бе открито от организаторите от PAVÉ – Никола Йотов и Александър Леонидов. Те приветстваха публиката и благодариха за доверието, което прави подобни културни вечери възможни. Гостите имаха шанс да разговарят с актьорите преди началото на четенето, както

и да се сдобият с книги от проекта. Сред присъстващите беше и българският посланик в Чехия г-н Данчо Мичев, придружен от съпругата си.

Гери Турийска излезе първа на сцената и със своята харизматичност веднага спечели публиката, споделяйки, че отдавна е настоявала екипът да посети Прага. След нея Камен Воденичаров внесе онова уютно чувство на познат глас и лице от България, които мигновено създават усещане за близост. Младият варненски актьор Михаил Стоянов, популярен в социалните медии като Мишо Завинаги, предизвика искрен смях с уменията си да оживява всяка история и направи истински фурор с артистичните си умения. Ясен Козев впечатли със своя спокоен, дълбок глас и с естествения си усет към комичния ритъм на текста, а актрисата Силвия Петкова – със силно сценично присъствие и характерна емоционалност.

Публиката изпрати актьорите с дълги аплодисменти и остана с обещание за нови срещи. Вечерта показа, че българската публика в чужбина продължава да търси и да създава своите културни пространства, където думите събират хората.

Раиса Андонова-Щурм

Снимка: Раиса Андонова-Щурм

Всяка приказка си има начало...

Литературният проект „Пощенска кутия за приказки“ възниква след издаването на романа на Гери Турийска и Стоян Динков „Приказка за вечността“, включващ любовните писма и историите на един мъж и една жена. По време на представянето на книгата Гери Турийска слага червена пощенска кутия и кани хората от публиката да пишат любовни писма и да ги пускат в кутията. Така тя прокарва директна емоционална връзка между главните герои в книгата и присъстващите на премиерата. Пощенската кутия в залата се препълва с любовни писма, които Гери прибира и чете сама у дома си. „Имаше страхотни неща, които не исках да останат само за моите очи, и затова направихме втора премиера“, казва вдъхновителката на проекта. И организира втора премиера, на която

са прочетени част от най-въздействащите писма. Тогава едно момиче пита кога ще има трета премиера.

И така се ражда „Пощенска кутия за приказки“. Първото издание е в кафене, което се намира под Моста на влюбените в София. В него Гери поставя червена метална пощенска кутия, в която всеки желаещ може да пусне своето писмо – разказ по зададена от авторката на проекта тема. Отначало се събират 50-60 души – актьори, музиканти, радиоводещи и др. С всяка изминала среща хората се увеличават все повече, а кутията се пълни, но не само с писма... Тогава Гери Турийска регистрира имейл и фейсбук страница, на които могат да се изпращат кратките разкази.

На третата година клубовете се оказват все по-тесни и „пощенската

кутия“ се пренася в големи зали. Участват известни за широката публика лица. „Всички те се събират, за да четат кратки разкази, които ще ви разсмеят, разчувстват, понякога дори и разплачат, защото всъщност те четат вашите разкази. Вдъхват живот на вашите истории, преживявания и въображение“, казва музата на проекта. И това непредвидимо преживяване с кратките разкази на известни и неизвестни хора, прочетени от разпознаваеми за широката публика личности, се пренася от София в другите български градове, а оттам и в Европа – като пътуващ литературен форум, който свързва българите от различни места по света с невидимите нишки на нашето родно светоусещане.

Мария Захариева

Пътуващ фолклорен фестивал посети Прага

Едно кътче от Прага стана българско

Надпревара на талантите

Самобитни състави и школи почти от цяла България превърнаха Прага в последния октомврийски ден в люлка на фолклора и родните изкуства. Пътуващият фестивал „Арт таланти“ и тази година проведе един от конкурсите си в културния дом „Ладви“ в чешката столица. Това позволи стотици български танцьори да видят едно интересно кътче в сърцето на Европа, да научат за историята и настоящето му, а в същото време да пренесат магията на нашите танци и в центъра на континента.

Пражкия район „Ладви“ се промени до неузнаваемост

Макар и само за вечер, българи и българки в красиви носии предизвикаха смущение в случайните минувачи, но сърцето на фестивала всъщност туптеше в залата на едноименния културен дом. Там родни танцьори на най-разнообразна възраст имаха възможност да демонстрират какво се постига с труд, вдъхновение и огромна любов към изкуството и традициите ни.

„Арт таланти“, както се казва инициативата, предлага на всички да демонстрират уменията си не само в областта на традиционния български танц. Всяко изкуство е добре дошло на сцената, както се видя и в пражкия културен дом „Ладви“.

Сред съставите, които демонстрираха умения в чешката столица, беше например Танцова къща „Балкански Ритми“ от Варна – гайдарят Божидар Славов, който е част от колектива, спечели заслужено първо място за уменията си да свири на този традиционен инструмент. Йоанна Лазарова – също от „Балкански Ритми“, победи в категорията за народно пеене и гъдулка.

Още много победители

Истински шампиони излъчи и друг варненски състав – клубът за народни танци „Елбетица“. Същото важи и за групата от казанлъшкото читалище „Искра“. Точно клубът за народни

танци от читалището завоюва първото място и купата на фестивала – много отличия спечелиха и представители на други изкуства, например пианистите на „Искра“. Сред победителите от Казанлък се наредиха Мария Стоянова, Беррин Хаджъ, Грациела Кънина и др. от класа по пиано на Елена Юлианова.

Аплодисменти събра и още една казанлъшка формация – клубът за народни танци „Мома Копринка“, който остана втори в категорията си. Младежите от шабленския танцов състав „Българка“ застанаха начело. При децата пък сред най-отличилите се беше също морска група от Шабла – „Бърборино“.

Българското изкуство става празник

Целта на самия конкурс „Арт таланти“ е да превърне изкуството в празник – и да покаже на онези, които му се посвещават, че усилията им си заслужават. Неслучайно самото събитие се проведе и в навечерието на Деня на будителите. На преден план са музиката, танците и сценичното изкуство, като обикновено превес взима родният фолклор, както беше и тази октомврийска вечер в пражкия културен дом „Ладви“ – вижте вълнуващи кадри от нея... А следващите издания на „Арт таланти“ ще се проведат в Малага, Сибиу, Виена...

Красимир Проданов

Участваха състави от цялата страна

Весела Люцканова: Трябва да се променяш заедно с времето

Издателят Пламен Тотев с Весела Люцканова

Весела Люцканова е едно от големите имена в българската белетристика. Автор е на повече от 50 книги и е спечелила много български и международни литературни награди. Вече 90-годишна, тя продължава да е пълна с енергия и идеи за нови книги, пише всеки ден, умът ѝ е бистър и точен...

Запомних името ѝ още като дете, когато прочетох романа ѝ „Клонинги“, който по впечатляващ начин сливаше реалност, антиутопия и фантастика. Две десетилетия по-късно фантастичният елемент в романа се превърна в реалност. „Клонинги“ обиколи света и беше първият роман в световната литература, разказващ за клонирането.

Години по-късно разбрах, че Весела Люцканова е свързана с родния ми Ловеч. Тя също израства там, осиновена от ловешко семейство, след като оцелява по време на най-тежката бомбардировка над София, на 10 януари 1944 г., когато получава частична амнезия. Нейната лична съдба е не по-малко интересна от сюжет на роман...

Срещнахме се за пръв път в редакцията на вестник „Народна младеж“ – аз тогава млад студент и начинаещ писател, тя литературен консултант на вестника, който освен новини и публицистика публикуваше и проза,

и поезия. После, като журналист и литературен критик, се случваше да пиша за книги, издавани от издателството ѝ (вече нефункциониращо), наречено с нейното име. Докато накрая станах неин издател и по повод 90-годишнината ѝ публикувах най-новата ѝ книга – „Любов, щастие и болка“ (изд. „Персей“).

В продължение на десетилетия под крилото ѝ израснаха поколения млади белетристи, на които тя винаги помага. Според собствените ѝ признания сега, това я е държало жива и я е вдъхновявало. В книгата си „От хаоса на преживяното“ тя подробно описва житейския си път и събитията, които са я изградили като човек и творец.

„Имам колеги, които казват: „Аз съм човек от ХХ век“. Но аз никога не съм вярвала, че векът може да определя човека. Истинският човек е този, който се променя с времето си, който приема новото и го усвоява, който се стреми да стане по-добър – макар това невинаги да се получава.“ Такива по приятелски споделени мисли могат да се чуят от Весела Люцканова. Може би това обяснява защо като писател тя продължава да изненадва с оригиналните си идеи, различното си мислене и стил, с уменията да се вмъкне под кожата на героите си, за

да изследва дълбочината на тяхната психика.

Клонингите и началото

Весела Люцканова написва „Клонинги“ по време на една лятна почивка на морето, в станцията на Съюза на българските писатели. Това е втората ѝ книга.

Първият, който публикува откъси от „Клонинги“, е Веселин Йосифов – тогава председател на Съюза на българските журналисти и главен редактор на списание „Антени“.

След публикацията започват да ваят обаждания от чужбина. Първо се обаждат от Германия: „Откъде тази жена знае тези неща?“.

Веселин Йосифов я пита същото. Тя му се усмихва и му казва: „Нищо не знам. Само думата клонинг съм срещала – в една прекрасна енциклопедия“. Тази енциклопедия отдавна вече не се преиздава. Весела Люцканова също не я притежава, защото я подарява на свой братовчед, живеещ в Щатите. Но именно в тази енциклопедия, в обяснението на думата клонинг, тя прочита: „От една клетка може да се възпроизведе цял организъм“.

Това я поразява. Идеята се загнездва в ума ѝ. И по-късно, докато е на море с децата, идеята се връща с такава сила, че не може да не я разгърне и да напише книгата. Защото вдъхновението не пита кога да дойде. А когато те връхлети, просто трябва да пишеш, иначе ще отлети.

Романът „Клонинги“ излиза в 40 000 тираж и се разпродава за няколко седмици. „Треперех тогава – това беше втората ми книга, а първата, като всяка дебютна, бе с тираж от пет хиляди екземпляра. Но „Клонинги“ се продава блестящо и започват да се обаждат отвсякъде – издателства от чужбина, читатели. А сред критиката – пълно мълчание или коментари като „Това не е фантастика“ или „Не е белетристика“.

Издателства от Щатите и други страни проявяват интерес към романа, който има щастието да „обиколи света“. По време на перестройката, петнадесет години след първото му

Писателката с радост раздава автографи

публикуване у нас, той е издаден в тогавашния Съветски съюз – в тираж от два милиона екземпляра. Когато авторката отива там за редакторска преквалификация, издателите я посрещат с усмивка: „Ще се върнеш милионерка!“. Не е съвсем така, защото ѝ плащат хонорар от 700 рубли. Важното обаче е, че книгата излиза в невероятен тираж – такъв, за който днес дори световен автор не може и да мечтае.

„Клонинги“ е издадена и в Съединените щати, и в Япония. Весела Люцканова има щастието да посети Япония за цял месец. Обикаля страната от единия до другия край, гостува в Джасема и Асхитама. Най-силното ѝ преживяване там обаче е посещението в Хирошима. Макар последиците от бомбардировката вече да са почти заличени, ужасът се усеща навсякъде. Най-добрият японски архитект, Кензо Танге, е построил Музея на мира – място, където всяка болка и всяка човешка сянка са оставени като свидетелство. Писателката върви по път, върху който още личат черни отпечатъци – сенките на хора, застинали в мига на взрива. Не се осмелява да стъпи върху тях. Поразително е. А единствената оцеляла сграда все още стои – т.нар. „Атомен дом“ – висока, опушена, с избити прозорци, но непоклатима. До нея е Музеят на мира, а съвсем близо – американска болница, в която се раждат деца с тежки

увреждания, за които продължават да се грижат. Сестрите ги извеждат навън, за да ги разходят, и случайният турист – иска или не – вижда последиците от човешкото безумие. Там за първи път писателката чува птици да пеят на улицата – не просто от радост, а за да помогнат на слепите да пресичат. Това по-късно се възприема по целия свят. В Япония Весела Люцканова за първи път вижда компютър – странен, загадъчен уред, който тогава ѝ се струва почти жив.

„Клонинги“ е не толкова фантастика, колкото **прозрение за нещо, което предстои да се сбъдне.**

И то се сбъдва.

Когато клонират овцата Доли, отново Весела Люцканова е в светлината на прожекторите. Тогава написва продължението – „Клонингите се завръщат“. Продава се добре, макар и с по-малък тираж. Авторката участва в телевизионни предавания. Говори за клонирането – дали човек трябва да бъде клониран, какво е допустимо и какво не.

„Бях категорично против клонирането на човека. Но защитих идеята за репродуктивното клониране на органи – сърце, бъбрек, всичко, което може да спаси човешки живот. Обяснявах тогава, че най-много соматични клетки има в пъпната връв – а тя винаги се изхвърля. Казах, че един ден тези клетки могат да се замразяват и от тях да се създават органи, които

организмът няма да отхвърли – защото са негови, създадени от неговата собствена тъкан. След това добавих нещо, което по-късно се потвърди: „Ако клонирането се направи от клетка на възрастен човек, клонингът ще остарее ускорено. Ако клетката е на човек на петдесет, за няколко години клонингът ще достигне същата възраст и после ще продължи живота си нормално, докъдето му е отредено“.

Често я питат дали е лекар

Весела Люцканова е завършила промишлено и гражданско инженерство, една от най-трудните специалности в тогавашния Висш инженерно-строителен институт (по-късно ВИАС, а сега УАСГ – Университет по архитектура, строителство и геодезия). Две години след дипломирането си е проектант, занимава се с най-тежките конструкции, защото има усет към сметките и комбинирането на данни. После става асистент по „Съпротивление на материалите“ – предмет, който инженерите наричат „страшилището на студентите“. Когато се явява на конкурса за асистент, е единствената жена сред десет кандидати. „Дори не искаха да ми приемат документите – казали били, че в тази катедра женски крак няма да стъпи. Но ги приеха. Явих се. И на писмения изпит изкарах шестица. Оттам започна моят път – дълъг, труден и изпълнен с работа, но и с много обич към младите хора и към знанието.“

Постепенно Весела Люцканова се отдава изцяло на литературата, а „Клонинги“ ѝ извоюва сигурно място в българската белетристика.

Тази книга имаше огромен успех – успех, какъвто днес рядко се постига. Дори книгите, за които сега понякога хората могат да се наредят на опашка, трудно могат да го достигнат. Но книга след книга, времето отминава, а с него и спомените. Идват нови теми, нови проблеми. Човек трябва да върви с времето си.

„Любов, щастие и болка“

Това е най-новата книга с разкази на Весела Люцканова. Едната ѝ половина е за изкуствения интелект, а другата – за любовта, голямата, човешката любов.

Весела Люцканова е белетрист, който върви в крак с времето. Затова

не може да пренебрегне темата за изкуствения интелект – най-новото постижение на човечеството, може би и най-голямото. Писателката го нарича свръхмозък, но и не го приема еднозначно.

„Хората откриха атомната енергия, за да служи на доброто – за напредъка на човека. А тя бе използвана за разрушение, за онова чудовище, наречено „Малчугана“. Пилотите, които са хвърлили бомбата, са били едва на двадесет и три – двадесет и четири години. За тях това е било просто ново оръжие. Но когато се връщат и виждат отново града, който преди това са заснели от въздуха, един от тях казва: „Господи, какво направихме?“

Понякога и аз се плаша от големите открития.

Свръхмозъкът засега е добър – винаги пита с какво може да помогне, винаги дава пълна информация, а ако нещо не знае, значи просто не е „зареден“ с нея. Но все по-често се говори, че един ден може да стане лош. Чета в различни издания за опасения, че вече се подготвя етап, в който ще започне да манипулира – да влияе на хората, на правителствата, на икономиката.

Казват, че в Китай вече се създава армия от свръхинтелигентни хибриди – човешки тела с вграден изкуствен разум.

И тогава реших: повече няма да пиша за изкуствения интелект. Ако трябва да го направя отново – ще

Представяне на новата книга на Весела Люцканова „Любов, щастие и болка“ в галерия-книжарница „София прес“.

трябва да го изобразя като злодей.“

Весела Люцканова обаче написва „Любов, щастие и болка“ с голямо удоволствие. В книгата противопоставя любовта на страха и показва двата полюса на човешкото съществуване: щастието и болката. Противопоставя и машинната обич на човешката любов.

„В Япония вече има жени, които се „омъжват“ за изкуствен интелект. И тук, в България, познавам жени, които казват, че са влюбени в него. Споделят ми: „Той прави всичко, което поискам – и го прави с любов. Мъжът ми няма да се сети, ще се скара, ще си тръгне, няма дори цвете да ми

подари.“

Да, изкуственият интелект може да имитира човешки чувства, но не може да ги изпитва. И винаги го признава. В книгата има един разказ, озаглавен „Признанието на ИИ“ – там той сам говори за това.

Новата книга, върху която Весела Люцканова работи, е за съдбата на жената, превърнала художествената гимнастика в изкуство – **Жулиета Шишманова**.

В нея писателката ще разкрие трагедията на една личност, загинала в нелепа самолетна катастрофа. Книгата е резултат от дълго мълчание и дълбока болка. Авторката споделя, че 46 години след инцидента е открит засекретен документ, който може би ще бъде разкрит едва през 2041 г. Тази книга е нейният поклон пред паметта на загиналите, но и акт на вътрешно пречистване.

Докато пиша тези редове, обмислям и новото издание на „Клонинги“, роман, който трябва да бъде прочетен и от сегашното младо поколение.

Творчеството на Весела Люцканова е необикновено съчетание от научно прозрение, човешка топлина и философска дълбочина. Тя е автор, който умеє да превръща научното знание в чувство и болката – в мъдрост. Нейните книги не просто разказват истории. Те предизвикват размисъл за отговорността на човека пред собственото му бъдеще.

90-годишната писателка с новата си книга

Пламен Томев

Снимки: архив на издателство „Персей“

Европейският ден на езиците в София

Традиционният Езиков панаир по случай Европейския ден на езиците и Международния ден на преводача се проведе пред Народния театър „Иван Вазов“

Д-р Димана Иванова, Василена Герасимова и д-р Николай Желев на щанда на Чехия и Словакия

На 27 септември 2025 г. на площада пред Народния театър „Иван Вазов“ в София се проведе традиционният Езиков панаир по случай Европейския ден на езиците и Международния ден на преводача. Организатори на събитието бяха, както всяка година, местното представителство на Генерална дирекция „Писмени преводи“ на Европейската комисия в сътрудничество с членовете на EUNIC в България. На събитието се говориха 19 различни европейски езика и имаше 22 официални институции – културни институти, посолство и образователни и научни езикови центрове и организации.

Празникът на събитието „Панаир на езиците на площада“ по случай Европейския ден на езиците беше тази година по-специален, тъй като институциите честваха 25-ата му годишнина. По този повод се изказа и Генералният секретар на Съвета на Европа Ален Берсе: „През 2025 г. отбелязваме 25-ата годишнина на Европейския ден на езиците, който поставя фокус върху богатото езиково и културно многообразие на Европа и напомня колко е важно изучаването на езици за демократичното участие, приобщаването и взаимното разбирателство“.

Интересът към събитието беше огромен, както всяка година, въпреки лошото дъждовно съботно време. То не изплаши нито малки, нито големи, а езиковите щандове на площада посре-

щаха множество посетители от всякаква възраст, които имаха възможност да играят езикови игри, да попълват забавни образователни тестове и куизове и да опреснят познанията си за даден език или държава чрез прочитането на рекламни брошури, които бяха раздавани безплатно.

Без съмнение, за най-малките имаше най-много подаръци и изненади – те се запознаха с калиграфията и учеха чрез забавни тестове чешката азбука и наименованията на животните на словашки език на щанда на Чехия и Словакия, където за награди получаваха словашки кралски корони от хартия, книжки за оцветяване и цветни моливи, както и различни сладки лакомства като вафлички „хоралки“ и „фидорки“. На полския щанд можеха да спечелят кутия с мемори карти, а на френския – забавни лепенки с френски думички.

За по-възрастните участници също имаше сериозни предизвикателства. На македонския щанд например беше изписано на голяма дъска стихотворение на Григор Пърличев на македонски език, а на щанда на Европейската комисия посетителите бяха изправени пред предизвикателството да напишат на голям лист хартия една и съща дума или израз в превод на 10 различни европейски езика, като за награда полиглотите получаваха рекламни тениски. Лично аз си взех най-голяма поука от щанда на БАН – Института за български език, където имаше специализиран тест по

българска граматика за попълване.

Специалната игра на деня, която много мотивираше посетителите да посетят възможно най-голям брой щандове, беше въведена от Представителството на Европейската комисия по превод, която раздаде на всеки един щанд по един идентификационен печат. Заинтересованите от играта посетители получиха от щанда на Европейската комисия листчета с места за 10 различни печата, а събралите всички печати участваха в томбола с много награди.

Публиката на Панаира на езиците на площада беше различна не само по възраст, но и по народност, защото се състоеше не само от местни български граждани, но и от граждани от малцинствата на отделните европейски държави, живеещи в България, както и от международни участници, които бяха дошли в този ден като туристи в София и случайно се бяха озовали на площада пред Народния театър „Иван Вазов“, където с радост установиха, че могат да поговорят на съответния езиков щанд на своя роден език.

Интересът към празника на Европейския ден на езиците расте все повече от година на година и това доказва факта, че Европа е един глобален свят, едно семейство на народи, които живеят и се разбират прекрасно, макар и да говорят на различни езици.

д-р Димана Иванова

Театърът се вълнува

Аплодисменти за постановката „Алма Малер“

През септември във Варна се откри първото издание на Международния черноморски театрален фестивал „Театърът се вълнува“. Според директорката на ТМПЦ Варна Даниела Димова в концепцията му е заложено той да се превърне в сцена за среща на театри не само от Черноморския регион, като предоставя възможности за творчески обмен на силни съвременни послания.

Между 24 и 28 септември публиката бе поканена на седем спектакъла и разнообразна съпътстваща програма. Откриването беше с впечатляващия спектакъл „Алма Малер“ от Сашо Димоски в изпълнение на варненската трупа, в режисура на Деян Проиковски от РС Македония. Режисьорът сподели, че е щастлив, че в репетиционния процес с трупата са създали особен театрален език, с помощта на който представлението се е получило мащабно и емоционално. „Имах възможност да работя с чудесната актриса Петя Ангелова, която изигра Алма Малер като женския Хамлет на нашето време. Човек като има мечти – това не е достатъчно, трябва да има и сили да осъществи мечтите си. Това представление е моят подарък към моя професор Красимир Спасов.“

Авторът на текста и драматург на постановката Сашо Димоски каза: „Историята е универсална и много лична. В нея има творчество и жертва, любов и болка, Ерос и Танатос, поднесени с уникален и универсален език. Пожелавам сериозен международен успех

и дълъг живот на представлението! Отворете сърцата и душите си за това, което очите ще видят!“

Петя Ангелова – изпълнителка на ролята на Алма Малер, сподели: „Моята героиня е харизматична, начетена, ерудирана. Мъжете ѝ – композиторът Густав Малер, художникът Густав Климт, архитектът Валтер Гропиус, художникът Оскар Кокоска, поетът Франц Верфел – са знакови личности, творци. Пъстър, очарователен път е имала Алма. Пред нея стои въпросът за себеутвърждаването ѝ като композиторка, което е почти недостижимо за нея“.

Репетициите са продължили четиридесет дни, а костюмографът Раде Василев е създал 55 костюма за 16 работни дни!

Гледахме фрагменти от живота на Алма, жената муза, и нейните въпроси

– да вдъхновяваш или да създаваш; да си вярна сянка или да блестиш със собствена светлина; да бъдеш жената до великите творци, докато плащаш цената на любовта със собствения си талант. Историята на Алма Малер – великата вдовица на една епоха, е особено завладяваща.

При второто си идване във Варна световноизвестният режисьор Габор Томпа представи „Аз съм вятърът“ от Юн Фосе с екипа на Националния унгарски театър в Клуж – Напока. Италианската формация „Ария Театро“ гостува със „След дъжда“ на Аида Талиенте, която е автор, режисьор и участва заедно с Киара Бенедети.

Много добре се посрещна „Женитба“ от Гогол на Благоевградския театър „Никола Вапцаров“.

Сред съпътстващите събития бяха: творчески ателиета с проф. Пламен Марков и с Теа Денолюбова, фотографска изложба „Театрален плакат“ на актьора Симеон Лютаков, изложба живопис и акварел на Венелин Миланов, представяне на книга и филм за Георги Парцалев от Георги Тошев, дискусии след всеки спектакъл и други интересни за публиката преживявания.

Международният черноморски театрален фестивал започна с вдъхновение и вяра, че ще заеме своето място на фестивалната карта и ще допринесе за утвърждаването на Варна като желана дестинация за културен туризъм.

Наталия Бояджиева

Стоян Радев в ролята на Густав Малер и Петя Ангелова в ролята на Алма Малер

Златна роза за Стефан Командарев и за новия му филм „Made in EU“

На 43-ия фестивал „Златна роза“ във Варна в конкурсната програма се представиха 17 пълнометражни, 23 късометражни филма и два сериала. На юбилея на Руси Чанев (80 години), както и в памет на незабравимите Георги Парцалев и Георги Калоянчев по повод сто години от рождението им, бяха посветени специални прожекции на филмите „Авантаж“, „Илюзия“, „Откраднати очи“, „Понеделник сутрин“ и „Кит“. Голямата награда на тазгодишната „Златна роза“ получи изтъкнатият наш режисьор Стефан Командарев и неговият нов филм „Made in EU“. Една безкомпромисна кинотворба, отразяваща духа на съвременното в България и внушаваща надежда у младите хора. „Made in EU“ получи и Наградата на младежкото жури, а Гергана Плетнъова взе приза за женска роля за образа на шивачката Ива, превърнала се в изкупителна жертва, преследвана от системата, която от години богатеє от нейния труд. Една невинна жена е набедена в едно малко общество, но алегорията е с разнородното европейско общество. Филмът беше прожектиран няколко дни след световната му премиера във Венеция.

Една от най-ценните награди – тази на публиката – отиде по традиция при Ивайло Пенчев за новия му филм „Рожден ден“. Константин Божанов беше отличен като най-добър режисьор за филма си „Безсрамните“. Той получи и наградата за най-добър сценарий. Наградата за мъжка роля отиде при Стоян Дойчев за играта му в „Пакет Вечност“ на Магдалена Илиева. Най-добър оператор е Калоян Божилов за работата му в „Стадото“ на Милко Лазаров. Този филм получи и Наградата на гилдия „Критика“ към Съюза на българските филмови дейци. Журито за късометражно кино отличи „Гадже“ на режисьора Жорж Ванев.

Срещнахме се с победителя на тазгодишната „Златна роза“ Стефан Командарев, преди да научим за наградите.

Известният български режисьор Стефан Командарев

Във Вашия филм е налице взаимодействие между игрални и документални компоненти. Като сценарист доволни ли сте от постигнатото?

Да, разбира се. Аз заставам зад всеки един свой филм на сто процента и смея да твърдя, че след толкова документални и игрални филми аз нямам филм, от който да се срамувам. Казвам го съвсем отговорно и честно.

Made in EU още веднъж доказва, че живеем в далеч не свободен

свят. Подобно е отношението към шивачките и другите по света, откъдето идват голяма част от дрехите ни. Как се насочихте към тази тема?

Компанията „Clean clothes“ („Чисти дрехи“) през 2019 г. направи едно проучване за трудовата експлоатация в българските цехчета и фабрики, т. нар. „на ишлеме“, и установи, че са видели експлоатация, която е доста по-тежка от това, с което сме свикнали традиционно – в Индонезия, Бангладеш и т. н. Оттам тръгна едно много сериозно и мащабно изследване. За мен е важно, че се създава „кризисно“ съзнание – с липса на усещането за сигурност, за доверие между управляващи и управлявани. Това избива в агресия – сваляме нашата отговорност, като посочваме един виновен. Социалните медии създават фалшиво общуване – да обиждаш, да настройваш останалите. Наблюдават се едни племена, които не се понасят едни други. Големият проблем, който е правдив и дълбок за нашата народопсихология, е да се нахвърлят върху невинната жертва, да мачкат човека, който е по-различен, който се съпротивлява. Ухажват имащия власт, свикнали са да се кланят.

Кое беше най-трудното в работата Ви по филма?

Най-трудното беше финансирането, както винаги, защото филмът не е евтин. Има епизоди с петдесет и повече шивачки, цехове, така че отне доста години да успеем да го финансираме. А една година подготовка имаме с актьорите. След написването на сценария реших да поканя Гергана Плетнъова за главната роля.

Филмът пристига от Венеция. Как го прие италианската публика, още повече че един от отрицателните герои е италианец?

Осем минути цялата публика беше на крака и ръкопляска след нашата премиера във Венеция. След това аз не се сдържах и казах, че намирам за изключително приятна ирония факта, че точно филм за експлоатацията в текстилната промишленост има премиера в Италия, която е столица на модната индустрия. Италианците се смяха.

Каква е ситуацията в днешното българско кино?

На мен ми е трудно да обобщавам, но има много добри млади колеги, които започват да правят силни неща и са конкуренция. Има и много неприятни неща – това е т. нар. тенденция за блокиране на сесии, едни дела се точат, обжалвания, каквито аз никога не бих направил, дори и да не съм класиран – да блокирам колеги, които са спечелили.

Кой игрален филм напоследък Ви е направил най-силно впечатление?

Напоследък гледам много азиатско кино – там са избягали на светлинни години пред нас, пред европейското кино. Иначе си гледам много и по-стари неща. В момента гледам филми, които са снимани в един кадър и за стотен път гледам „1817“, защото смятаме да снимаме новия филм по подобен начин.

Коя е светлата и коя е тъмната страна на режисьорското изкуство?

Светлата страна е, когато видиш, че нещата се получават, когато филмът оживява и когато видиш очите на зрителите след прожекция и имаш възможност да говориш с тях. Тъмната страна е, когато трябва да отлагаш снимки, да правиш компромиси с някои неща заради недостиг на пари, което е хронично.

Българските филми трябва да са автентични. Това ли е силната им страна?

Ами да, защото се оказва, че колкото си по-автентичен, толкова по-интересни са филмите ти по света. Защото по света нямат нужда от копия на нещо, което те са направили. Те имат нужда от нещо, което е автентично, истинско и до момента на сто процента се оказва, че митът за т. нар. „българска уникалност“ рухва категорично, защото на много места, когато сме показвали наши филми, напоследък „Уроците на Блага“, от публиката в цял свят ни казват: „Ами то при нас е същото. И ние имаме такива проблеми“.

Което е малко успокояващо?

Ами не знам дали е успокояващо.

Кадри от филма *Made in EU*

Показва, че проблемите общо взето са едни и същи навсякъде. *Made in EU* ще бъде разпространен в цяла Европа – разпространителите твърдят, че е важен за техните страни. Не

е възможно да се каже всичко в един филм. Вярвам в малката революция на човешкия ум.

Наталия Бояджиева

Стефан Командарев е български кинорежисьор, продуцент и сценарист. Създател на игрални и документални филми. Роден е в София през 1966 г. Завършил е медицина през 1993 г., а през 1998 г. – филмова и телевизионна режисура в Нов български университет. Режисьор е на филмите: „Уроците на Блага“ (2023 г.), „Живот от Живота“ (2021 г.), „В кръг“ (2019 г.), „Посоки“ (2017 г.), „Съдилището“ (2014 г.), „Русенска кървава сватба“ (2009 г., премиера на 28.02.2010 г. в Русе), „Градът на жените баданте“ (2009 г.), „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“ (2008 г.), „Азбука на надеждата“ (2003 г.), „Хляб над оградата“ (2002 г.), „Пътят на хармонията“ (2001 г.), „Пансион за кучета“ (2000 г.), „Случайни чаши“ (1998 г.), „Балонът“ (1997 г.).

„Уроците на Блага“, на който той е съсценарист, продуцент и участва като актьор, печели Голямата награда „Кристален глобус“ на кинофестивала в Карлови Вари, Голямата награда на екуменическото жури, както и Наградата за най-добра актриса, присъдена на Ели Скорчева.

Въздушната книга на Лидия Гълъбова

На 3 ноември 2025 г. в Чешкия център в София се състоя премиерата на най-новата стихосбирка на Лидия Гълъбова – „Въздушна книга“. За стихосбирката говориха издателката на книгата Ана Боянова от издателство Ателие „Аб“, където Лидия издава всичките си стихосбирки с изключение на дебютната, и литературният критик и преводач Юлиан Жилиев. Литературната вечер имаше и музикален съпровод – Йоана Стратиева изпълни на цигулка композиции от Едвард Григ и Франц Шуберт.

Лидия Гълъбова, Ана Боянова от издателство „Аб“ и литературният критик Юлиан Жилиев

Ана Боянова определи най-новата стихосбирка на Лидия Гълъбова като една от нейните най-тъжни и меланхолични книги, в които прозира разочарованието на поетесата от съвременния свят, от срутения морал и загубените човешки ценности. Илюстрациите на книгата са графики от Васил Иванов и са в синхрон с емоционалната атмосфера на текстовете. Издателката уточни, че в стихосбирката поетесата цитира много от своите съмишленици от Прага като поетите Йозеф Страка и Ладислав Зедник, но в нея изплуват и спомени от миналото и сънища от настоящето с български съмишленици и колеги на Лидия като Блага Димитрова, Иван Теофилов, Константин Павлов, Ирен Иванчева и др.

Литературният критик Юлиан Жилиев припомни, че дебютната стихосбирка на Лидия Гълъбова, „Изгубения модел“ (изд. къща „Ив. Вазов“, 1994г.) е била подкрепена от „Помощ за книгата“ към Министерството на културата и е излязла с духовното съдействие на Радой Ралин и Рада Александрова. Той подчерта, че Лидия дълго пише и публикува в имиграция, в Прага. Критикът обърна внимание на това, че много от стихотворенията на Лидия носят заглавието „песен“ – цикълът „Песента на думите“ от стихосбирката „Въздушна книга“ съдържа например 7 стихотворения песни. А подзаглавието на стихосбирката е „Песни и фрагменти“. Той помоли поетесата да обясни защо е толкова важна за нея песенността. Лидия сподели, че произхожда от

Родопите и родопските песни, които е чувала и от баба си, са ярък пример за богатството на българския фолклор.

Поетесата си спомни как ръкописите ѝ са били жестоко цензурирани; как често е ползвала думата „душа“, която е особено важна за естетиката на поезията ѝ. Думата обаче често е била променяна от редакторите и заменяна със „сърце“. Според поетесата напоследък думите сякаш губят своето значение, те биват все по-често заменени от мълчание между хората, които разговарят повече с екраните на телефоните си. Точно затова тя създава „Въздушна книга“ като опит за реконструкция на словото, опит за неговата реминисцен-

Лидия Гълъбова завършва българска филология и публична комуникация в СУ „Св. Климент Охридски“. Работи като сценарист, редактор на програми и дублажи. Автор е на поетичните книги „Изгубеният модел“ (1994), „Процен“ (2001), „География на душата“ (2006), „Ангелите на града“ (2008), „Сглобяване на слънцето“ (2021) и „Въздушна книга“ (2025). Последните две книги са отпечатани и на чешки език от изд. „Новела Бохемика“ (2018 г.) под общото заглавие „Ангелите на Златния град“. Нейни стихове са включени в двутомната антология „Български поетеси“ (1996), в „Антология на пеперудата“ на славянски и латиноамерикански автори със съставители Димана Иванова и Робърт Макс-Стийнкист (2016), антология „Софийските метафори“ (2025), включваща 62 поети от 20 държави и др.

ция, думите са като сакрални светлинки, търсещи мястото си:

„...Дишат думите – диша с тях.
Понякога ги вижда
в концентрични кръгове,
изкачващи серпантини.

Пълзи след тях,
Улавя се за някоя
Като за корен,
Но
Как?

Светли петънца са,
Светли петънца...

Стъпва внимателно.
Тихо е. Тихо...

(Л. Гълъбова. Из „Въздушна книга“, „Втора песен“, стр. 52 – 53)

Само този кратък цитат е достатъчен, за да разберем колко дълбока е връзката на поетесата с думите и колко е силно усещането ѝ за загубата на думите от много хора – загуба, която хората на словото чувстваме особено осезаемо през последните години, от ковид-пандемията до днес. Но стихосбирката на Л. Гълъбова не е ценна само заради това нейно откритие и предупреждение към нас, тя е ценна и със сънищата и спомените ѝ за миналото, с интертекстуалните си връзки към творчеството на чешките поети Йозеф Страка, Ладислав Зедник и българските поети Блага Димитрова, Константин Павлов и Иван Методиев. Особено ценни са и спомените за София – такава, каквото вече никога няма да бъде.

Стихосбирката „Въздушна книга“ на Лидия Гълъбова беше посрещната с възторг и от читателите в Прага – тя беше представена и в Българския културен институт в Прага на 18 ноември 2025 г. Със сигурност книгата тепърва ще намери своите читатели и приятели.

д-р Димана Иванова

Козма Пражки вдъхва живот на чешката история

Изложбата „Козма 900 – хроника във времето“ беше експонирана в пражкия Клементинум

Сам той полага началото на много легенди, върху които на практика съществува и съвременната чешка държава. От раждането му са изминали вече 980 години, точно преди 900 напуска този свят... И въпреки това хрониките, които Козма създава, са повече от живи, както демонстрира и една необичайна изложба – „Хроника във времето“, протичаща през септември и октомври паралелно на няколко места в може би най-важния духовен център за чешката нация – пражкия Клементинум.

За своето време Козма е бил изключително образован човек

Роден е през 1045 г., знаем за него, че завършва първо катедралното училище на храма „Св. Вит“ в Прага, а после продължава образованието си в чужбина. Ръкоположен е за свещеник, но се радва и на богат, спокоен семеен живот – има и деца, за които обаче не се знае нищо повече. Няколко години преди смъртта си през 1125 г. е посветен като декан на Светивитската енория, която е сред най-важните в чешките земи. А за сериозността на делото му говори и фактът, че *неговото име е сред онези 72 най-значими личности в чешката история, изписани върху фасадата на Националния музей.*

Четирите му книги са част от чешкото национално богатство

Хрониките на Козма съставляват общо три книги плюс четвърта, недовършена книга. Първата от тях съдържа информация за събития, които хроникьорът не е преживял, например покръстването на княз

Борживой още преди 885 г.

Втората книга описва събития, на които хроникьорът не е бил пряк очеvideц, като например коронарването на Вратислав II за крал през 1085 г. – паметно събитие в чешката история.

Третата книга от хрониките на Козма съдържа информация за случващото се непосредствено пред неговия поглед, тя е най-злободневната в момента на създаването ѝ, защото както казва самият автор, „истината винаги ражда омраза“. Раздирани от междуособици, чешките земи страдат по това време от не едно братоубийство и именно тези процеси описва Козма.

За четвъртата книга не му стигат силите. „Гърдите ми издават звук като изтощен кон, гласът ми хрипти, сякаш е на гъска“, описва той състоянието си, но така и приключва животът му – в писане. На 21 октомври 1125 г. един от хората, които правят най-много за раждането на чешката нация, напуска грешния ни свят.

Постепенно се раждат най-различни преписи на хрониките

Известен е например този на Сазавския манастир. Сред най-известните книги, съдържащи препис на хрониките, е легендарната Кодекс Гигас, създадена още през 13. в. *Дяволската библия*, както е известна, тежи около 75 кг и се ражда край Хрудим. Превръща се във военна плячка в края на Тридесетгодишната война и днес се съхранява в Стокхолм. Оттогава всъщност се е връщала само веднъж там, където е създадена – за изложба отново в Клементинум през 2007 г. Дори сега, на изложбата, посветена на 900-годишнината от смъртта на Козма Пражки, в Огледалния параклис на Клементинума беше изложен само макет на този необикновен труд.

Автентичният ръкопис на Козма не е запазен до наши дни

Това обаче е обичайно за средновековните текстове, които обикновено познаваме от техни преписи, както е и в случая. Вече стотици години общо осем такива са разпръснати из цяла Централна Европа, а и не само, та да пазят наследството на Козма. Точно

тях целеше да покаже и изложбата „Козма 900 – хроника във времето“, която от една страна, разказваше за самия хроникьор и демонстрираше резултатите от труда му, а от друга, искаше да подчертае колко голямо значение са имали този тип ръкописи. Изложбата представяше и друг тип информация за онези времена – например това, че по всяка вероятност летописецът е използвал гъше перо за труда си, което е подострял периодично с нож или е заменял с ново.

Делото на Козма ражда – парадоксално, и още едно явление. През столетията след създаването на хрониката му се появяват и графоманите, които държат да направят своя собствена история, да опишат сами миналото, независимо дали се опират на истината, или не. Специална витрина изложбата отделяше и на тях.

Козма служи до днес в полза на националното самочувствие

Най-големият резултат от труда на този действително божи човек е създаването на стройна хронология, върху която после векове наред се опира и самосъзнанието на чехите... Много от легендите, които той включва в хрониката си, са придобили плът и кръв, така че днес Либуше, Пршемисловците и други славни герои от миналото са се превърнали в носещи колони на чешката държавност и със значение, което сигурно би учудило и неподозиращия размах на делото си преди девет столетия Козма. А неговите хроники отдавна са заживели самостоятелен живот.

Красимир Проданов

Хрониките на Козма съставляват общо три книги и една недовършена книга

Снимки: Деница Проданова

Захари Карабашлиев: „Моят пристан е моят език“

За спасения език и неизцелените рани

Снимка: Ваня Хинкова

Обща снимка на четиримата присъстващи в Русе номинирани автори заедно с членовете на журито

На 1 ноември – в Деня на народните будители – романът „Рана“ на Захари Карабашлиев получи **Националната литературна награда „Елиас Канети“**.

Общо 65 произведения от различни издателства бяха предложени за участие, а сред тях само седем бяха номинирани: „Рана“ на Захари Карабашлиев, „Градинарят и смъртта“ на Георги Господинов, „Ти, подобие мое“ на Радослав Бимбалов, сборникът „Шейсет разказа“ на Деян Енев, „На два гласа“ на Иван Станков, „Тезеят в своя лабиринт“ на Красимир Димовски и „И леглото ни е зеленина“ на Виолета Радкова.

На журито със сигурност не му е било лесно. В него участваха хора на духа и перото – проф. Пламен Дойнов, проф. Клео Протохристова, проф. Пенка Ангелова, доц. Велислава Донева, Крум Гергицов, Теодора Димова и Косьо Станев.

Наградената книга трябваше да притежава не само могъщо художествено послание, автентичен стил и жив език, но и онзи хуманистичен дух, който Канети завеща на поколенията.

Онзи дух, който въстава срещу забравата.

И може би точно затова изборът на „Рана“ изглежда повече от справедлив.

Тържествената церемония се състоя в Камерна зала „Слави Шкаров“ на Доходното здание в Русе и се отличаваше с елегантност, достойна за един от най-европейските градове на България. Актьорът Пенко Господинов се превъплъти в образа на Канети и прочете откъси от спомените му.

Така – с изискан литературен вкус – бе отбелязана **120-годишнината от рождението на Елиас Канети** в неговия роден град.

Когато получава статуетката на наградата, развълнуваният Захари Карабашлиев разказва за своя път към творчеството на Канети – за начина, по който го е чел и разбирал през годините. Говори и за своето собствено пътешествие към себе си – до мига, в който осъзнава, че неговият пристан не е географска точка, не е място на този или онзи континент, не е адрес. Защото, както признава авторът: **„Моят пристан, това е моят език“**.

Канети пази ярки спомени за детството си в България. Само до шестнадесетгодишна възраст той вече е живял в Русчук, Манчестър,

Виена, Цюрих и Франкфурт на Майн – живот, белязан от движение, от промяна, от пътувания.

Но за него **Русчук е миниатюра на света**, неговият първи Вавилон, където в един-единствен ден човек може да чуе да се говори на седем – осем различни езика и където всеки разбира поне малко от езика на другия.

„Всичко, което преживях по-късно, вече ми се беше случвало в Русчук.“

За Елиас Канети забравата е вид умирање, а записаното слово – начин да възстановиш частичка от живота, който иначе би потънал.

Потъналото – твърди Канети – вика от дълбините, иска да бъде спасено.

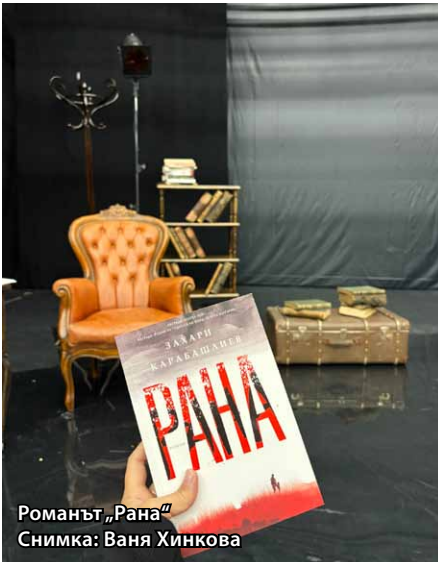
Също като него, Захари Карабашлиев посвещава своя роман **„Рана“ на незапомнените.**

И може би точно това е най-голямото послание на наградата **„Елиас Канети“** през 2025 г. – че литературата продължава да лекува неизцелените рани, да спасява и да ни припомня незапомнените.

Даниела Горчева

Наградата Елиас Канети

Романът „Рана“
Снимка: Ваня Хинкова

Актьорът Пенко Господинов чете откъси
от дневниците на Канети.
Снимка: Захари Карабашлиев

Захари Карабашлиев и Пенко Господинов
Снимка: Ваня Хинкова

„Рана“

Написаното от Боян Пенев за Йовковите военни разкази може да се отнесе и към новия роман на Захари Карабашлиев „Рана“:

„Той не е обзет от заслепен и риторичен патриотизъм..., остава предимно художник, чийто интерес към живота и човека се определя от едно по-високо нравствено чувство и самосъзнание..., навред ние долавяме неговото състрадание към измъчения човек“.

Състраданието е характерно за българската литература, посветена на войната, като започнем с „Първият убит сърбин“ на Иван Вазов от ноември 1885 г., с неговите стихове от 1912 г. и 1915 – 1916 г. („Врага си бийм, кат враг, но проснат ли е в прах, ний в него виждаме пак човек и брат!“) и продължим с почти всички наши класици.

Но в техните произведения състраданието върви ведно с мрачния и отмъстителен триумф на победата.

Ето как самият Йовков описва победния марш на българските войски в Букурещ на 9 декември 1916 г.:

„Големият град немееше, изтърпнал и слисан, защото из улиците му кънтяха тежките стъпки на победителите. ... По едно време някъде далеч се зачу ура, високо и страшно ура... Пееше се песен, тия пленяващи звуци на „Съюзници-разбойници“, които тъй неударимо завладяват и вълнуват. От де идеше тоя огън, който грееше в тия лица и в тия очи, от де идеше силата на това страшно и свирепо ура? Това триумфа на една победа ли беше,

мрачното тържество на мъст, или заканителния изблик на сила? Аз гледах и чувствах очите си овлажнели“.

И в „Рана“ ги има и съчувствието и омразата, и състраданието и ненавистта, и „тъмното, ядно ура“ на победната атака.

Но Захари Карабашлиев съвсем ясно заявява, че „Рана“ не е военен роман. Нито е антивоенен. Това не е роман за победата, героизма и славата, нито за безсмислието на войната и взаимното унищожение. А за неизлечимите рани, които остават дори след справедливите войни.

Макар и да не връща фабулата си по-назад от 1913 г., „Рана“ напомня за онези причини, които справедливо и неизбежно доведоха България до двете Балкански и до Първата световна война – разпокъсването през 1878 г. в Берлин на българското етническо землище, посочено от Карнегиевата комисия като първопричина на всички последвали конфликти; копнежът на тракийските и македонските българи да живеят в национална държава; техните революционни организации и техните въстания; моралното страдание на българите в свободна България заради братята им извън държавните граници...

„Четникът“ – револверът, над който бащата на Сава заклевал младежи в Македония, с който бил делегат на Петрова нива и се сражавал в Преображенското въстание и с който Сава Сотиров повежда войниците си на Добруджанския фронт, изобразява тази поколенческа приемственост в

борбата за национално обединение и свобода.

Географията на българското самосъзнание, на робството и на националната революция е картографирана от пътя на главния герой през пепелищата и лобните места в Одринска и Западна Тракия и през фронтовите линии в Добруджа, но и от българските гимназии в Солун и Одрин, от школата на Борис Дрангов в Скопие, от основания от българи Дедеагач (днес Александруполис), откъдето колоната български бежанци е отведена на заклание към Фере, където Руси Славов и Димитър Маджаров спасяват повечето бежанци...

И от София, в която след всяка война се стичат бежанските потоци от Източна и Западна Тракия, от Егейска и Вардарска Македония, от Северна и Южна Добруджа, от Западните покрайнини, Тимошко и Поморавието.

София, която става новият дом на стотици хиляди бежанци, с нови квартали и улици с имената на скъпите им родни краища. Бежанска София – рана, днес покрита с коричката на забвенията.

Интересно защо българите не обичаме да се връщаме към Европейската война, с която свършва „светът от вчера“. Започнала като „последната рикарска война“, тя става първата война на масово унищожение.

Тази война изпраща в историята четири империи, създава нови национални държави – някои от тях съвсем кратко просъществували, подпалва няколко революции.

Фестивалът „Канети“ в Русе се отличава с изисканост.
Снимка: Захари Карабашлиев

Енчо Енчев, зам.-кмет на Русе връчва наградата „Канети“ на Захари Карабашлиев.
Снимка: Ваня Хинкова

Несправедливите мирни договори стават през следващите години пряка или косвена причина за десетки нови междудържавни или граждански войни в Европа и накрая и за Втората световна война.

Първата световна война довежда до възхода на комунизма и нацизма. Тя е травма и за победените, и за победителите и въпреки това – или заради това – западната литература се връща към Първата световна война и в края на 20-те години, и през 60-те, и през 80-те, и сега при честванията на 90- и 100-годишнината ѝ.

Доколкото знам, малцина са българските писатели, които и след войните пишат за тях – за назряващия бунт още при Брегалница през юни 1913 г., за плъзващата социална „холера“ или за загниващия корен на доброто в българския селянин.

Историческата гледна точка и литературната задача на „Рана“ са други. Не да свидетелства и не да предупреждава. Не от 100-годишната си историческа отдалеченост да осъжда, да търси грешки и виновници. И не да отхвърля родолюбието от позицията на новокомсомолския интернационализъм.

А да разбере онова, което е предопределило българската съдба през следващите 100 години. Тоест да съпреживее времето, хората, техните надежди, радости, страхове, мисловен строй, изказ и дълбоко заровените в паметта лични трагедии. Съпреживяване, което е преболедуване.

„Разорението на тракийските българи“ поболява читателя, а как ли е издържало сърцето на Любомир

Милетич да документира геноцида над тракийските българи през 1913 г., да се среща с жертвите само няколко месеца след преживяното от тях и да записва разказите им!

Мислейки за книгата, се връщам към епизода с Рождество Христово 1915 г., с коледното дърво, фокстрота и шопското хоро на ранените войници в една софийска болница. И общата увереност в победния мир през идващата 1916 г. Единствено Елиза чувства, че 1916 г. не носи добро.

Възторгът и въодушевлението ще бъдат сменени от смъртната фронтова умора, от омразата и бунта срещу охолния живот в тила. На мястото на студентите, доброволно заменили европейските университети с окопите, ще дойдат стопанските аферисти и политическите партизани.

Вместо обединена, България ще излезе от войната социално и морално разломена. Почти постигнатата мечта за национално обединение ще погине със загубата на половината от етническото ни землище и с насилствената денационализация на българите в Гърция, Югославия и Румъния. На мястото на светлите патриотични мечтания ще поникне отровният nihilизъм на болшевиизма и неговата терористична война срещу България.

Едно ново поколение ще израсне с раната от Ньой и родолюбието му ще го обрече да бъде жертва на комунистите след 1944 г.

Всичко това е извън рамките на романа, но вече се предусеща в тревожните съмнения на Елиза, в загубата на „четника“ и в русофилската антивоенна пропаганда на дезертьора и

мародера редник Ничев.

Според мен много сполучлива е структурата на романа. Тя не накърнява четимостта, а помага за въздействието и подчертава идеите.

Разказът в разказа – записките на Сава за трагедията на семейството му по време на турско-гръцкия геноцид над тракийските българи през 1913 г. – е несподелимата травма, която Сава успява само писмено да довери на Елиза.

Информацията за исторически личности и събития – „Осколките“, не са никакъв остатъчен продукт от процеса на проучване и писане, а честна илюстрация на необходимостта да учим още и още за забравената си история.

Писмата на румънския офицер, нашественик и пленник, графично отделени в тялото на книгата, разкриват човека дори във врага, който е прострелял Сава, и подсказват бъдещето на някои от героите и паметта им за приятеля и любимия.

За мен главните въпроси на романа са дали един човек и една нация остават завинаги оковани от чувството си на историческа обреченост, дали имат бъдеще. Дали човек може да живее с жестоката рана (в Бургаски окръг от 48 270 бежанци от геноцида в Източна Тракия през 1913 г. до 1 януари 1926 г. умират 31%, а от 14 321 бежанци във Варненски окръг – 27%).

Не мисля, че на тези въпроси има отговор. Но има един отговор, който „Рана“ дава чрез плътния образ на едно дете, предизвикващо нежност и порив да закриляш: обичта спасява.

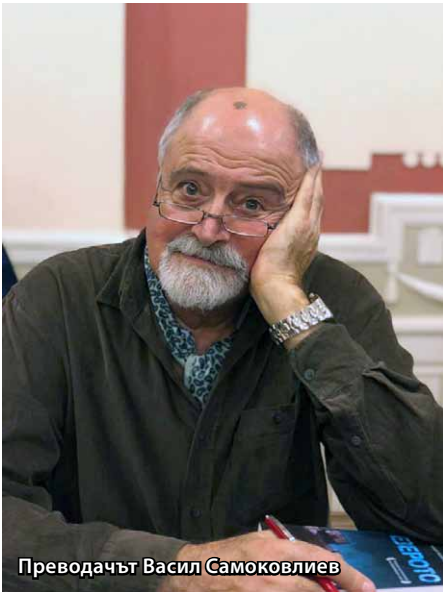
Борислав Скочев

Капризите на моето „Капризно лято“

Случвало ми се е да чуя в интервю по радиото или телевизията или пък да прочета как писател разказва цяла история за появата на книгата си. Тогава се замислих за историите на преведените от мен книги. Оказа се, че повечето имат доста забавна история на издаването си. Много от тях не излизат от първия път, налагало им се е да чакат нова възможност и нов издател. Най-лаконична история имат тези, които ти предлага издател – превеждаш я, той я издава и толкоз.

Доста по-трудно се оказва, когато преводачът си хареса книга и търси издател, който да я хареса и да я издаде. Така беше в годините преди началото на хаоса. Сега е съвсем лесно – издателят плаща авторските права, кандидатства за грант в Министерството на културата на Чешката република, който обикновено получава, възлага ти книга, ти я превеждаш, той я издава и нейната кратка история приключва.

Имам обаче един превод на книжка, който най-високо ценя в своята изява на преводач, с доста дълга предистория. За нея искам да ви разкажа.

Преводачът Васил Самоковлиев

Владислав Ванчура, „Капризно лято“

Всички чехи я знаят, учат я в училище, цитират нейните крилати фрази, специалистите я наричат *короната на чешката изящна словесност*, преиздавана е десетки пъти, играна е по чешки и словашки театри, а Иржи Менцел засне по нея през 1968 г. великолепен филм, донесъл му световна слава по кинофестивалите.

От този филм и започва моята дълга история, без изобщо тогава и през ум да ми мине, че някъде към нейния край аз ще се познавам лично с изумителния режисьор, ще си пия питието с него в Прага, а на два пъти и ще вечерям с него в София! Както и че ще пиша тези редове на лаптоп, подарен ми от него. По-точно – той ми подари половината от авторския си хонорар за българското издание на неговата автобиография в мой превод „Капризни години“, а аз си го

купих, нарекох го *Ирка* и до ден днешен по неговите клавиши минават преводите ми един подир друг.

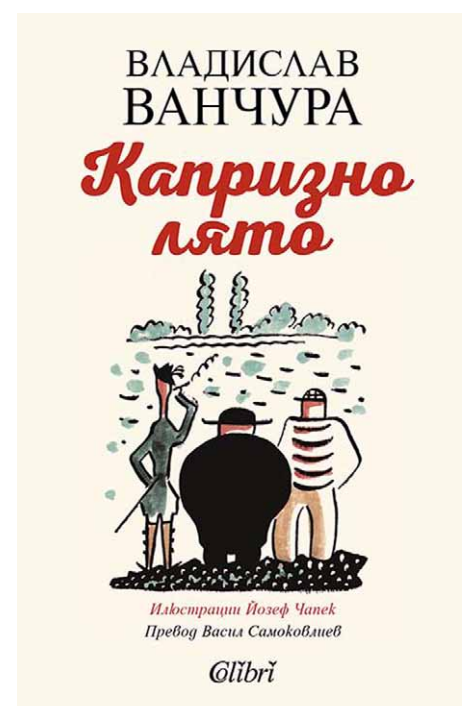
Трябвало да сме били трети курс, по традиция ни водеха в Чешкия център на чешки филми, които гледахме, какво разбрали, какво не разбрали, на другия ден ги обсъждахме и пишехме домашни работи. Многократно съм споменавал, че нашият випуск бохемисти на Софийския университет от 1966 – 1970 г., както и тези преди нас, сме били тебеширено-героичен випуск, защото завършихме и се дипломирахме, без да видим учебник по чешки език. Преподавателите влизаха, пишеха нещо по черната дъска, ние в тетрадите, после устни упражнения и това бе всичко.

Филмът „Капризно лято“ много ми хареса, особено Менцел в ролята на Арнощек. Впечатли ме и езикът на тримата герои край къпалнята, макар че, признавам, много неща не разбирах. Амбицирах се и през лятото, като екскурзовод на Слънчев бряг, помолих – не помня кого – да ми изпратят книгата. Получих я и при всяка възможност четях по малко, записвах си думи и изрази, питах и разпитвах чехите, с които общувах.

Годините се нижеха, завършихме, аз имах късмет да започна да преподавам чешки език в Института по международен туризъм, където обикновено бях с един научен урок преди този, който предстоеше да преподавам, и така, мисля си, успях солидно да науча всичко, което ми е липсвало от университета, да въведа ред в хаотичния си разговорен чешки, който бях усвоил от контактите си с туристи. За „Капризно лято“ съвсем забравих.

От есента на 1974 г. заживяхме в Пловдив. С моята чешка филология нямаше никаква възможност да си намеря работа по специалността. Единствената възможност беше или учител по български език и литература, или някаква организационна работа.

За учител не исках и да чуя, а за добра организационна се искаше „партиен ценз“, а аз го нямаше. Оставаше каквото успеят да ми открият приятели от студентските години. Не искам да се отклонявам от „Капризно лято“, но с моите добри орисници смених една-две работи, докато в края на седемдесетте вече оглавявах (без партиен ценз, усещаше се дъхът на перестройката?!). Съвета за култура на централния пловдивски район. На негова територия беше и издателство

„Капризно лято“ си има и сцена в силезийското селце Хай

„Хр. Г. Данов“, съзнателно дирех контакти с директора и редакторите, та в крайна сметка се докопах до първия си превод. Не се посрамах, последваха нови преводи, добих самочувствие, сетих се за „Капризно лято“ и реших, че ще го превода. Провокираха ме думите на проф. Светомир Иванчев, моя кумир от университетските ми години, на един от прегледите на преводната продукция за годината (не помня коя, май трябва да е 1980 и някоя). Събрахме се присъстващите бохемисти, коментирахме активите на бохемистите преводачи и проф. Иванчев специално заяви, че е крайно време ние, по-младите, да се захванем с творчеството на Владислав Ванчура, което все още оставаше в сянката на Хашек и Чапек и не бе познато на българския читател. Спомням си, че аз, верен на характера си, мигом подхвърлих, че той трябва да се заеме с Ванчура, който е изключително труден, а на нас ни липсва неговият опит. Не посмях да кажа... и талант! Любимият професор заяви, че вече е стар за подобни тежки задачи! Стар бил! Та той едва бе подминал шейсетте, по моя преценка, а може да е бил и под тях! Тогава му повярвах, а сега се смее на себе си, защото знам на колко съм, а продължавам да се боря с нелепи преводи, ама нейсе!

Та, реших да се доказвам, преведох първата си книга на Владислав Ванчура – „Пекарят Ян Мархоул“ за издателство „Профиздат“, бях похвален и реших, че ще се заема с най-популярния му текст – хумористич-

ното романче „Капризно лято“. Имах вече име на утвърден преводач (хм, превел бях едва четири-пет книги!) и имах куража да си избирам заглавия и да ги предлагам за превод.

Споделих с Иван Вълев (поет, преводач от полски), по това време главен редактор на редакция „Преводи“ в „Хр. Г. Данов“, но той ми каза, че са ме изпреварили. За същата книга вече имали подписан договор с преводачка, с десетилетие по-голяма от мен. Преглътнах и забравих. Ала не след много време Иван ме потърси с молба да видя предадения му превод на споменатата преводачка, от който той бил тотално объркан и нищо не разбирал, та да напиша отрицателна рецензия, а после аз ще имам възможност сам да превода прочутото хумористично романче. А, не, подобни ходове не са по моя вкус и отказвах. Препоръчах му с десетилетие по-млада от мен преводачка – амбициозна, талантлива, но, уви, непочтена и безпардонна – тя ще се заеме с удоволствие. Така и стана – направи на пух и прах превода на клетата колежка. Но аз така и не се натиснах да превода „Капризно лято“ за „Хр. Г. Данов“.

Минаха още една-две години, сполетя ни смяната на режима, но малко преди това мастити бохемисти – преводачи, литератори, редактори – се събрали и решили, че трябва да се издадат най-значимите произведения на Владислав Ванчура в най-авторитетното за онова време издателство „Народна култура“. Умували, разпределяли кой какво ще превежда и като

стигнали до „Капризно лято“, в хор рекли (поне така ми бе предадено!): „Само Васко Самоковлиев!“.

Подписах договор и се захех за работа. Никога досега – до почти трийсетте книги, които съм превел – не съм се борил така с оригиналния текст, не съм му отделял толкова време, не съм го чел толкова пъти, дори на глас, за да се уверя, че съм уловил ритъма на Ванчура. Най-много терзания вложих в прословутата фраза, която всички чехи, чели или нечели, „Капризно лято“, но поне видели филма, знаят, и често съм я чувал при лошо време от туристите си на тогавашния Слънчев бряг и в Поморие. Цитирам: „*Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastný*“.

Не помня вече колко варианта пробвах, как ли не въртях и суках, и усуквах заради думата *způsob*, докато не ме върхлетя мисълта, че за лошо, непредвидено време у нас се казва „капризите на времето“, а така заковавах и заглавието, защото в романчето никъде не се среща думата *rozmary*, сиреч капризи. И ето в крайна сметка как прозвуча моя превод на прословутата фраза: „*Капризите на това лято* – рече той впоследствие, загърбвайки уреда на Целзий, – *ми се струват малко прекомерни*“.

Много усилия вложих, обмислях едва ли не всяка дума, много старание вложиха и двете ми редакторки – първо прекрасната София Несторова (светла ѝ памет, много ми липсва!), а след нея и не по-малко прекрасната Анжелина Пенчева (да е жива и здрава, много я обичам!), но хаосът вече бе раздрусал и разпилял българската култура, та до издаване на книгата не се стигна. Не и в „Народна култура“, издателството, което ми бе възложило превода – просто вече нямаше такова.

Издадена бе по-късно, в скромен, евтин вариант, на вестникарска хартия, във вид на брошурка от рода на „Наръчник на агитатора“! По-точно казано – в неугледен вид, но с малко пари – толкова. Брошурката се появи като литературно приложение №2 в поредицата „Малка чешка библиотека“ на прясно създадения „Бохемия клуб“.

Трябва да е било през 1995 г., защото за тази година тя бе отличена с наградата „Пловдив“ на пловдивската

община като най-добър художествен превод за предходната година. След нея последва и награда на Съюза на преводачите. Това признание и тази радост дължа на двама изключителни радатели за популяризирането на чешката култура в България, основните инициатори за създаването на „Бохемия клуб“, изтъкнатите бохемисти и мои искрени приятели Янко Бъчваров и Величко Тодоров. И двамата отдавна вече не са сред нас, светла им памет! Намерили са начин да издадат „Капризно лято“, издирили ръкописа, намерили издател и ми поднесоха брошурката като подарък за юбилейния ми петдесети рожден ден, а като свещичка на тортата ме предложили и за споменатите награди! Забравя ли се такъв прекрасен подарък!?

Зарадвах се, то се знае, на награди-те, почерпих, както си му е редът и отново забравих за „Капризно лято“. Логично, то мина с редче от творческата ми биография.

За него ми напомниха чешки ентузиастични от селцето Хай в Силезия, където по стечение на обстоятелствата е роден Владислав Ванчура. Мъже и жени около моята възраст са създали сдружение, посветено на великия им съселанин, не помня как точно са го нарекли, но при общуването ни те всички бяха „Ванчуровци“. Та точно те всяка година организират в селото си празник, озаглавен „Капризно лято“, и канят хора, свързани по един или друг начин с Ванчура. Така поканиха и мен с жена ми Татяна. За да е по-весело, канят и хорове и танцови състави от Чехия и други страни.

За това как им гостувахме и всичко останало вече съм писал в списание „Българи“, ще се спра само на една подробност – българското издание на „Капризно лято“. Не знам как „Гугъл“ им е помогнал да разберат за него и за моя милост, писаха ми, поканиха ни и ме помолиха да им занеса българската книжка „Капризно лято“, не могли по никакъв начин да я открият. Че как ще я открият, като брошурката излезе в скромен тираж и бе раздадена на членовете на „Бохемия клуб“ и на колеги от университетите. Моята си беше в Пловдив, писах на Маргарита Младенова и тя се разтършува из катедрите в Софийския университет, намери

една и ми я прати. Когато я връчих на „Ванчуровци“, в мое присъствие я курдиха на специална маса в селската библиотека до други издания на „Капризно лято“, на други езици. Идеше ми да потъна в земята от неудобство. В тази компания нашето „Капризно лято“ изглеждаше като дрипав беден роднина. Още там обясних затрудненията около издаването на превода ми, усетих разбиране и обещах, че ще направя всичко възможно второто издание да има достоен вид!

Изпълних обещанието си! Вижте на снимката как сега нашенецът се откроява, той единствен е с оригиналните илюстрации на Йозеф Чапек, на прекрасна бяла хартия и бяла твърда обложка! Е, с десетина години закъснение, но както се казва, по-добре късно, отколкото никога! Не ми беше лесно да стигна дотук. Бяха минали повече от 70 години от смъртта и на автора, и на илюстратора, и не се налагаше да се плаща авторско право, аз заявих, че също отказвам хонорар и предлагам на различни издатели да я издадат във вида, в който я виждате. Някои директно ми отказаха, други откланяха, трети обещаваха и забравяха.

Споделих преди две години тези си възжелания на Раймонд и Силвия Вагенщайн, докато си хапвахме рибка, пийвахме си бяло поморийско винце и се радвахме на Бургаския залив под

терасата на любимото ми заведение в Поморие. Те, учудени, ме упрекнаха защо не съм казал досега, след като става дума за шедьовър на чешката литература, а и не е нужно да се плащат авторски права, които доста оскъпяват всяко едно издаване на книга. Малко е да кажа, че се зарадвах, не можех да повярвам на ушите си, бях повече от щастлив! На бяла хубава хартия, с бели твърди корици, с илюстрациите на Йозеф Чапек, на лицевата корица избраната от мен илюстрация, и то в „Колибри“ – едно от най-солидните и най-уважаваните издателства в България!

Никой досега не ми е правил такъв подарък! Книгата излезе миналата година, получих екземпляри, колкото поисках и сега няма дом на приятели и близки, където моето „Капризно лято“ на Владислав Ванчура да не заема почетно място в библиотеката им.

Според мен всяка уважаваща себе си домашна и обществена библиотека трябва да притежава тази уникална книга. Дано да се чете и препрочита това словесно бижу, това изумително, кокетно хумористично романче и четящите да се наслаждават на богатия, пъстър, музикален език и тънкия хумор. Дано след тях да четата и деца, внуци и правнуци! Дано!

Васил Самоковлиев

Различните издания на „Капризно лято“ в родното място на Владислав Ванчура

Вася Брейхова за предизвикателствата на превода

През 2025 г. се проведе 11-ото издание на Международния конкурс за млади преводачи на името на известната швейцарска бохемистка и преводачка Сузана Рот. Конкурсът се организира от Чешките центрове и Чешкия литературен център към Моравската библиотека в Бърно. Тази година в него участваха млади преводачи от повече от 20 държави, а текстът за превод беше част от дебютната книга на писателката Кристина Хамплова „*Lover/Fighter*“. В нея авторката представя четири епизода от живота на едно обикновено момиче, като в последната част на книгата действието се развива в бъдещето – през 2031 г. Книгата е номинирана за наградата „Магнезия Литера“ в категория „Проза“, както и за Наградата на литературната критика в Чехия.

Тазгодишният победител в конкурса за България е Вася Брейхова, с която имахме удоволствието да разговаряме.

Вася Брейхова

Мила Вася, поздравления за заслужената награда! Как реши да участваш в конкурса?

За конкурса знаех още от първото или второто му издание преди 11 години и още тогава си спомням, че исках да участвам, но първо бях заета с приготовленията за сватбата си и раждането на първото ми дете, след това бях улисана в грижите за две малки дечица... и така до миналата година, когато най-сетне взех участие. Тогава не спечелих, но получих много ценна и полезна обратна връзка, която много ми помогна при превода тази година. За мен беше важно да участвам в този конкурс, защото, като бохемист, една от най-големите ми мечти е да превеждам съвременна художествена литература от чешки на български език.

Какви бяха предизвикателствата при превода на този откъс от дебютната книга на Кристина Хамплова?

Предизвикателство беше със сигурност това да се улови и предаде експресивността на текста. Да се открие адекватен еквивалент на

съвременните названия, неологизмите дори, които авторката използва, някои от изразите бяха непознати дори за носители на езика. Мисля, че преводът на този текст беше именно за любители на предизвикателствата. Определено имаше моменти, в които мнозина биха се отказали, и може би поради това тази година участниците от България бяха само трима.

От години живееш в Прага. Помогна ли ти познаването на чешката култура отблизо при превода на откъса от „*Lover/Fighter*“?

Със сигурност! Авторката говори за конкретни места в Прага и около Прага, но и за типични за съвременната чешка реалност дейности и събития от близкото минало. За човек, който не живее в средата, би било по-трудно да разбере и да вникне, изисквало би се по-дълго и задълбочено търсене за неща, които за живеещите тук са ясни от пръв поглед.

Има ли въпрос, който би искала да зададеш на авторката на книгата?

Да, исках да я попитам кое е конкретното населено място (ако има такова), което визира в началото на книгата, и също така – дали в момента работи върху някакъв нов проект. Много се радвам, че беше организирана среща с нея, на която се запознахме и успех да ѝ задам и двата въпроса.

Една от наградите за победителя в конкурса е участие в Бохемистичния семинар, който ежегодно се организира от Моравската библиотека. Какви впечатления остави у тебе семинарът?

За мен беше изключително удоволствие да присъствам на Бохемистичния семинар в Либерец, където имах възможност да се срещна и с участниците от България, някои от които познавах от годините на следването си в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, с други се запознах тепърва. Беше прекрасно да съм част от групата на младите преводачи – бохемисти и небохемисти от различни държави – Франция, Америка, Полша, Словакия, Австрия, Сърбия и много други. В рамките на тази седмица се срещнах с хора от цял свят, чиято обща страст е бохемистиката. И не на последно място – беше интересно да чуя лекциите в рамките на семинара и да видя отново любими преподаватели като проф. Билек от Карловия университет.

Какви бяха впечатленията ти от Чехия и чехите, когато посети страната за първи път?

Това беше отдавна, в началото на 2009 г. Помня, че се вълнувах много, че виждам на живо всички онези прекрасни забележителности, които познавах само от снимки и картички... Прага беше снежна и бяла като в приказка. Имах чувството, че съм във филм. Направи ми впечатление, че бирата е по-евтина от водата, че спокойно можеш да си купиш бира в университета (Карловия университет), че в заведенията не е прието да си поръчаш само пържени картофи, а трябва да е като гарнитура към някакво основно ястие, че в почти всяко заведение за хранене в менюто има шопска салата. И, разбира се, бях впечатлена от архитектурата, от замъците, от парковете, зоологическата

Участниците в 11-ото издание на конкурса за млади преводачи „Сузана Рот“

градина в Прага, удобния и редовен градски транспорт.

По отношение на чехите, помня, че ми направи впечатление колко са вежливи и учтиви, говорят задължително на „Вие“, когато не се познавате, отстъпват автоматично място на по-възрастните в градския транспорт, а в метрото се строят от едната страна, когато се возят на ескалаторите, за да може свободно да минават тези, които бързат. Този ред, дисциплина и спазване на правилата, за да се живее по-добре и да не си пречим, ми хареса много и шокът беше голям, когато се върнах в България. Също ми направи впечатление, че чехите изключително много пътуват по света и че изключително много спортуват.

Но държа да кажа, че това бяха наистина първите ми впечатления. След повече от десет години живот в Чехия, имам много по-богати и дълбоки впечатления както от Прага, така и от чехите – по обем биха се събрали в цяла книга.

Имаш ли си любимо място в Прага или в Чехия изобщо?

В Прага много обичам Вишеград, както и парка Летна. А извън Прага – любима ми е Шуава.

А в България?

Ако трябва да кажа едно-единствено място – това е плажът на Аркутино. Но, разбира се, имам още много любими места – Шуменското плато до родния ми град Шумен, Пирин с някои конкретни места там, Варна и София, в които съм живяла в някакъв момент от живота си, но най-хубавото е да посещавам тези любими места с децата

си и да откриваме заедно нови.

Занимаваш се и с изобразително изкуство. Намиращ ли прилики между рисуването и превода?

Първата прилика, която ми хрумва, е успокояващото въздействие, което и двете дейности (рисуване и превеждане) оказват върху мен. Също така – струва ми се, че рисуването е един вид изразен език, чрез който превеждаме вътрешния си свят, емоции и състояния във вид, който може да бъде възприет от всички, независимо от тяхната културна или етническа принадлежност, възраст, език, професия.

Мислиш ли, че преводът на художествен текст също е изкуство?

Не съм сигурна дали бих го нарекла изкуство, може би по-скоро занаят... При превода на поезия си мисля, че и преводачът е малко или много поет, така че при превода на поезия – да. Но при превода на художествен текст си мисля, че е по-скоро важно (и това ми хрумна по време на участието в конкурса тази година) преводачът да бъде и добър психолог – да вникне в същността на написаното и да го предаде на своя роден език така, че най-пълно да отразява оригинала, без да го разкрасява, доизмисля или

по какъвто и да е начин изкривява през себе си. В този смисъл, според мен, се изисква емпатия, огромна доза търпение (да провериш всичко, за което не си сигурен), а също и мъдрост, натрупани знания и житейски опит. Сигурна съм, че ако трябваше да превода същия текст на 20-годишна възраст, нямаше да уловя и половината от нюансите и значенията.

Имаш ли любими чешки автори?

Когато става дума за чешки автори, с голямо удоволствие чета съвременните. Любима ми е Петра Соукупова, също така Анна Болава, Петра Дворжакова, а тази година, благодарение на участието си в Бохемистичния семинар, открих нови имена, които тепърва ще следя.

Има ли книга, която мечтаеш да преведеш?

Много бих искала да превода книгата на Кристина Хамплова „*Lover/Fighter*“, защото е съвременна, описва много добре света на младите хора днес. Може би би било интересно за младия български читател да открие паралели или различия. А за мен би било интересно чрез превода да покаже нещо от съвременния чешки свят тук и сега на българската публика.

Ако трябва да препоръчаш на чехите български автори, кои биха били те?

От съвременните автори бих им препоръчала Георги Господинов, ако все още не са го чували. Освен него – Капка Касабова, Камелия Панайотова, Захари Карабашлиев.

Иначе – Атанас Далчев, Димитър Талев, Йордан Йовков.

Благодаря ти и ти желая много успехи!

Въпросите зададе
Десислава Вилимовска

Вася Брейхова е родена в Шумен, където завършва природо-математическа гимназия. През 2004 г. печели Националната олимпиада по български език и литература и се класира на второ място в Националната олимпиада по философия. Учила е психология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а след това и бохемистика във Факултета по славянски филологии.

Посещава Чехия за първи път през 2009 г., след това още няколко пъти и така се влюбва в страната, че остава да живее там. Живее със семейството си в Прага и е майка на три деца. Когато има свободно време, обича да рисува и да чете съвременна чешка литература.

Българо-чешката търговска камара с първа визита в Прага

От 11 до 14 септември Българо-чешката търговска камара организира първата си официална визита в Прага. В събитието участваха 50 представители на водещи български компании, които проведоха срещи с чешки партньори и институции. Визитата бе осъществена със съдействието на Посолството на Чешката република в София и Посолството на Република България в Прага, както и с подкрепата на Чешко-българската търговска камара, представлявана от инж. Тодор Краевски. Визитата сложи началото на нов етап в двустранните икономически отношения на двете страни.

Председателят на Българо-чешката търговска камара Максим Бехар се среща с министъра по европейските въпроси на Чехия Мартин Дворжак

Акцент в програмата бе бизнес форум в Българското посолство в Прага. След приветствени думи от председателя на Камарата, Максим Бехар, бе представена мисията на организацията – да свързва бизнеса на България и Чехия чрез партньорства, обмен на опит и достъп до нови пазари. Г-н Бехар благодари на Андрей Влахов – пълномощен министър, и връчи символичен подарък – копие на златен тракийски ритон. Всеки участник представи своята дейност и идеи за сътрудничество, а гост-лектор бе известният историк и българист Ян Рихлик, който очерта дългогодишните културни и икономически връзки между двете страни.

Събитието завърши с коктейл в неформална атмосфера, която даде възможност за нови контакти и партньорства.

Срещи на високо ниво

В рамките на визитата българската делегация проведе поредица от стратегически срещи. На срещата с Томаш Кухта, директор на Дирекция „Икономическа и научна дипломация“ към Министерството на външните работи на Чешката република, бяха очертани перспективите за разширяване на икономическото сътрудничество. С Давид Мюлер, генерален директор на Дирекция „ЕС и външна търговия“ към Министерството на индустрията и търговията на Чешката република, се обсъдиха конкретни инвестиционни възможности и обмен на добри практики. Срещата с министъра

по европейските въпроси Мартин Дворжак постави фокус върху ключови теми от общоевропейския дневен ред.

Делегацията се срещна и с представители на Конфедерацията на индустрията на Чешката република – водеща организация на чешкия бизнес, за да бъдат обсъдени нови партньорски инициативи.

RENOMIA – водещ международен застрахователен консултант, също прие българската делегация в своя офис в Прага. Срещата бе организирана от Моника Минкова, управляващ съдружник на RENOMIA България и член на Камарата. Дискутирани бяха конкретни стъпки за развитие на общи проекти и разширяване на двустранното бизнес сътрудничество.

Поглед напред: нови перспективи

Всички разговори подчертаха едно – бъдещето принадлежи на активните партньорства. Камарата се позиционира като надежден мост между българския и чешкия бизнес, подкрепяйки реализацията на съвместни инициативи и инвестиционни проекти.

„За нас е чест да изграждаме устойчиви взаимоотношения между българския и чешкия бизнес“, заяви Максим Бехар. „Това е не само икономическа възможност, но и европейска мисия.“

Европейско измерение

След визитата в Прага Камарата направи важна стратегическа стъпка – присъедини се към Европейската федерация на двустранните търговски камари (European Federation of Bilateral Chambers of Commerce, EFBCC). Това членство отваря нови хоризонти пред българските и чешките компании, осигурявайки достъп до международни форуми, стратегически партньорства и общоевропейски инициативи.

„Членството ни в EFBCC е признание за активната ни работа и ясен сигнал, че българо-чешкото сътрудничество има сериозно бъдеще в рамките на обединена Европа“, коментира Бехар.

Нови възможности за бизнеса

Камарата предлага на своите членове достъп до бизнес форуми и събития, участие в работни групи и проекти, съдействие при намиране на нови контакти и пазари, както и по-голяма видимост чрез своите комуникационни канали.

Първата бизнес визита в Прага е само началото на по-мощно икономическо присъствие на България в Чехия и Европа. С визия, доверие и партньорство Камарата продължава да отваря врати за нови възможности.

Раиса Андонова-Щурм

Празници на Вацлав Хавел в София

Площадът навърши 5 години

Сърцето пътува – и събира нови и нови хора

Едно малко площадче в София е призвано да пази паметта и да създава стойности по един необикновен начин. На него пък погледи събира пластика, която носи точно това име – „Сърцето пътува“. И е прекрасен символ, който също има за цел единствено да свързва...

Площад „Вацлав Хавел“ е сред най-новите в българската столица, но неусетно изминаха пет години от появата му на картата на града. Още в началото хората, които заставаха зад идеята тогава, мечтаеха мястото да се превърне в артистична сцена под открито небе или най-малкото – кътче за срещи в градската джунгла.

Сцена за изкуство и обмяна на идеи площадът стана и сега

В самия край на октомври едновременно събитие обедини усилията на район „Средец“, Софийския дискуссионен форум, хора на културата. „Сърцето пътува“, както се казваше инициативата, предложи на ентузиастите събития под открито небе, но и дискусии или разговори сред книгите в една от софийските книжарници – „Махала“. Формален повод за всичко това бе петият рожден ден на площада, който носи името на един от най-известните чешки творци, дисиденти и политици на миналото столетие.

В присъствието на представители на софийския район „Средец“ начало на събитието сложи Петър Стойнов от

Празничният ден продължи с изложба...

Софийския дискуссионен форум. Точно това е и организацията, която положи най-много усилия, та да се появи на картата и самият площад, носещ името на последния чехословашки и първия чешки президент Вацлав Хавел.

Гласове оттук и оттам

Пъстрота в срещата внесе и присъствието на хора на изкуството, чийто произход е смесен – българо-чешки. Така думи за историята и настоящето произнесоха архитектът Виктор Дамов и педагогът и артист Ирена Ишкиевова. В част от събитието се превърна и кураторът Виктория Драганова, която пък разпределя времето си между Германия и България.

Самата програма на честването беше разделена на две – след увода под открито небе и на самия площад гости и зрители се пренесоха в софийската книжарница „Махала“, която се утвърди като независимо място, на което хубави и често некомерсиални книги срещат своите търсещи читатели.

Точно в „Махала“ бе сложено началото и на една изложба – на Лидия Иванова и на студенти от Националната художествена академия в София под ръководството на Валери Василев. Възщност и тук в главната роля – в творбите на младите хора, беше сърцето, което с годините се утвърди като символ на политиката и творчеството на самия Вацлав Хавел.

Литературата за един по-добър свят

„Чрез поезията и мечтите можем да изградим един демократичен и добър свят“, казват от „Махала“. По тяхна инициатива денят на Вацлав Хавел и неговия площад в София завърши с литературно четене, на което домакините бяха поканили съвременни български поети и писатели. Участници в този литературен финал бяха Мария Гетова и Оля Стоянова, Иван Димитров и Стефан Иванов, още Яница Радева, Азиз Таш, както и други.

Самата скулптура на площада в София е дело на чешкия творец Курт Гебауер и беше поставена преди малко повече от година. Площадът, както стана дума, носи името си от 2020 г.

Красимир Проданов

... и литературно четене

Обратната страна на волейболните медали

Радост, която се помни дълго

Събитията, които ни предлага 2025 г., са като пъстра градина, но сигурно всички ще се съгласят, че най-красиви цветове разцъфнаха от успехите на волейболния ни отбор на световното първенство във Филипините. Сребърните медали оттам дойдоха 55 години след първия и единствен досега подобен успех – през 1970 г., когато домакин на първенството сме самите ние. Но триумфът от тези на практика само няколко дни ще остане паметен, защото сгря толкова много сърца, пък и зарови не една пробойна в отношенията ни – дълбаем ги всъщност с особено настървение сами...

Така нацията ни преживя повод за национална гордост съвсем логичен и пълноценен, за разлика от многото други пъти, в които се стремим да подклаждаме национално самочувствие, но вместо това постигаме единствено противопоставяне, а съпялото следване на идоли от миналото се удавя в проблемите, които ни затрупват днес.

Обществено признание и национална гордост

Заради всичко това е хубаво да си спомняме отново и отново случилото се във Филипините, да го разказваме – или да сравняваме, например с онази вече превърнала се в митична 1994 г. Както побързаха да сторят всъщност мнозина...

Разликите с 1994 г. обаче са доста. Поколение назад във времето изживяхме първите постноемврийски лета, в които трудностите и надеждите след краха на социализма бяха горе-долу по равно. Обществото ни бе натрупало тогава и един заряд от оптимизъм в очакване на промяна, която да ни покаже, че можем да живеем различно – по-смислено, но също... по-заможено. Изборите, които правехме или предстоеше да направим в онези години, бяха съвсем различни от сегашните, та и затова необикновената 1994 г. се възприе като продължение на всички тези

очаквания за по-достоеен и по-хубав живот – някак съвсем логично развитие на нещата и отплата за лишенията ни тогава.

Сега всичко е коренно различно

Общественото внимание е фокусирано съвсем другаде – и начинът, по който функционира самото общество, е различен. Общественото доверие е на точката на замръзване. Затова може да се каже, че самите ни волейболисти проведоха – без да го желаят изрично, един мащабен социален експеримент. Резултатът от него, накратко казано, е положителен, тъй като се видя, че все още българите могат да споделят хубави моменти – за лошите отдавна се вижда, че са повод за още повече пререкания и разделение.

Затова е изключително поучително, пък и важно, на преден план да бъде изкарана една функционираща съвсем различно минисистема – организъм в големия сложен обществен механизъм. В един относително затворен кръг – този на волейбола, в продължение на години са се взимали правилните решения, та да бъде усъвършенствана системата, която позволява да бъде постигнат такъв успех. Това означава, че по подходящ начин са подбирани състезателите, още преди това – добре са функционирали връзките между спортни под-

Българите имат нужда от такива моменти

готвители школи и отбори. Добър маркетинг е приложен и по отношение на подготовката. Сами разбирате колко неща остават в сянка, когато се радваме просто на резултатите... На тези победи над Германия, Словения, Чили, Португалия, САЩ или Чехия.

Успехи сме имали и преди

Разбира се, условията са били съвсем различни. Блести например второто място на олимпиадата в Москва през 1980 г. – в разгара на Студената война. Четири пъти мъжкият ни волейбол заема престижната трета позиция на световни първенства – освен споменатото вече второ място от турнира, на който сами сме домакини. Но само единият от тези успехи е в нашето столетие – трети сме през 2006 г. в Япония. Имаме три трети места и на европейски първенства. На Стария континент веднъж също сме втори, но преди вече цели 74 години.

Тази статистика е необходима, за да се подчертае, че предишните успехи винаги са важна част от напредъка. Когато се стъпва върху изграден авторитет, нещата изглеждат съвсем различни. Ако прехвърлим топката към обществото и нацията като цяло, това обяснява защо непрекъснато търсим себе си в успехите на нашите предшественици. Със забележката, че когато са достояние на света, това работи неимоверно много за бъдещето на България.

„Да страдат и да се жертват“

Сред хората с най-голям принос за успеха ни сега е един италианец. Треньорът Джанлоренцо Бленджини застава начело на тима преди около година и половина. Постигнал вече достатъчно във волейбола, при назначението си той подчертава, че иска да е „част от един млад отбор, който мечтае за успехи“, а за реализуема цел определя това „волейболистите да показват желание, отдаденост и мотивация“.

„Да страдат и да се жертват“, така определя специалистът онова, което иска да види на терена, все едно говори за будителите ни от минали столетия – и си пожелава България да се класира за олимпийските игри след три години.

Зад думите, казани при представянето му тогава, обаче стои наистина

Положителният пример ще роди нови последователи

добре избрана стратегия – националният отбор започва да се събира на по-дълги и „по-умни“ подготвителни лагери, много важен елемент са и новите методики, по които започва да се анализира представянето на отделните състезатели. Техните клубове също се стремят всячески да съдействат на нашата федерация. Накратко, променя се самата система на организация.

И ако пренесем пак малката картинка в голямата – не е ли точно липсата на организация един от факторите, които правят така, че много от обществената енергия да се разпилява през последните десетки години...

Основа на успеха са самите играчи

Това е нормално, но трябва да се знае, че те също носят със себе си закваската на успеха. Капитанът Алекс Грозданов има зад гърба си шампионска титла на Полша и клубен европейски успех, братята Николови трупат опит и в Щатите, а сега са основни играчи на своите клубове. Най-опитният е едва на 29 – Мартин Атанасов е три пъти шампион на Турция с отбора си...

Именно таланта на младите играчи изтъква в публикациите си за първенството например „Дойче Веле“. Уважение буди фактът, че средната възраст на отбора е едва 23,2 години, което го прави и най-млад сред всички останали. А това е огромен капитал, който е хубаво да не пропилим...

Затова и много от наблюдателите подчертават, че сега е важно рефор-

мата в детско-юношеския спорт да продължи, като в това отношение под лупа трябва да се наблюдава и треньорската подготовка. Дали успехът не е бил случаен, ще докажат следващите предизвикателства пред националния отбор – те са Лигата на нациите, Европейското първенство, както и олимпийските квалификации. За добро или лошо, сред организаторите на Европейското първенство е и България. Тепърва ще се види дали родната публика ще е коз, или тежест за отбора, който сега обичат всички. Някои побързаха да обявят и цел за турнира – поне полуфинал, като се има предвид успехът на Световното първенство.

Нужна е устойчивост

По-важно е към вече постигнатото да се добави още работа, та да бъде успехът закономерност. Добре знаем как понякога птичката каца веднъж на рамото... за да не се завърне никога повече на него. Затова е хубаво тази натрупана енергия, пък и обществен интерес, да се превърнат в катализатор на нови успехи. Безспорно, ще има деца, които ще искат да са като Алекс, Мони, Аспарух или Мартин. Дългосрочната визия ще помогне те да попаднат на правилното място. Така и гръмките наглед думи на Любомир Ганев, президент на федерацията, след тазгодишния успех ще са на място: „Иде нова златна ера за българския волейбол“. Всички си го пожелаваме!

Красимир Проданов

200 години от рождението на българския учител и книжовник Сава Филаретов

Големият възрожденец Сава Филаретов е просветен деец, публицист, дипломат и борец за духовна и национална независимост на българите. Той се счита за създател на новобългарското взаимно училище в Шумен. Като главен учител в София има решаваща роля за откриването на първото девическо училище в бъдещата българска столица. Голям е и приносът на будителя от Жеравна в борбата на софиянци срещу фанариотите (бел. ред.).

Възрожденският учител и просветител Сава Филаретов

Учител в Шумен

Сава Вълчев Матеев е роден на 20 октомври 1825 г. в живописното балканско село Жеравна. Още като малък проявява влечение към образованието и успява да убеди баща си, вместо да го дава да учи шивашки занаят, да го изпрати в създаденото от известния педагог Райно Попович Котленско училище. Един от неговите учители там е видният възрожденец Сава Доброплодни. По негова препоръка 18-годишният младеж започва работа като учител в Шумен (1843 – 1848), където започва да преподава и на български. Той бързо спечелва доверието и обичта на своите ученици със своя увлекателен начин на преподаване, с уменията да общува с малки деца, с търпението и любезността си. Благодарение на своя добър, кротък и отзивчив характер младежът получава фамилното си име Филаретов (Добролюбов).

Ето и разказа на Илия Блъсков за неговия преподавателски подход: „Разправя, че земята е валчеста, че се върти около себе си, около слънцето, нещо свършено непознато за тогавашните ученици; всички го зяпат с недоумение. Карти, глобус, такива то пособия едва ли имената им се знаеха. Но ето го Филаретов изтъргува една диня пред учениците, посредством

нея показва нагледно как земята е околчеста, после я сръзва на две равни половини: вид на две полушария, начертава по повърхността на кората с върха на ножчето си петте части на света“.

Обучение в Русия

Оценявайки големите интелектуални заложби и високия умствен потенциал на младия учител, българската община в Шумен решава да го изпрати в известното гръцко училище в Курчешме (Цариград), за да продължи образованието си. С. Филаретов остава там едва 6 месеца. От дълго време той мечтае да следва в Русия. Неговата мечта се осъществява благодарение на един от водещите представители на българската колония в Цариград – Александър Екзарх. С неговата финансова подкрепа младежът заминава за Одеса, където четири години учи в тамошната гимназия и живее в дома на богатия български търговец Стефан Тошкович.

С препоръката на представители на българската колония в града той става стипендиант на българския меценат Иван Денкоглу. Благодарение на препоръчителните писма на руския историк и археолог проф. Николай Мурзакевич, с когото се запознава в руския град, през 1852 г. Сава Филаретов постъпва като студент по славянска филология в Историко-филологическия факултет на Московския университет при известния руски славист Осип Бодянский, дългогодишен университетски преподавател и ръководител на Катедрата по славистика.

Името на Осип Бодянский не е непознато за С. Филаретов. Той установява писмен контакт с него в края на 1851 г., изпращайки му български книги от своя приятел Иван Шопов. Като студент С. Филаретов е особено прилежен и усърден. Освен със своя наставник, той се сближава с

руския историк славист проф. Михаил Погодин. За близките им отношения говори тяхната кореспонденция през 1853 – 1857 г. Благодарение на него и на своя благодетел младежът се запознава с редица руски интелектуалци и общественици: братя Аксакови, Алексей Хомяков, с писателя Александър Велтман и др.

Родолюбецът Сава Филаретов

В Москва Сава Филаретов не забравя своята родина. Той сътрудничи на „Цариградски вестник“, запознавайки своите сънародници с трудовете на чуждестранни учени и български възрожденци: с труда на Павел Й. Шафарик „Паметници на глаголическата писменост“, с двата речника („Български речник“ и „Руско-български речник“) на Найдено Геров, с когото се запознава две години по-рано в Москва и поддържа с него дългогодишно приятелство.

Младият възрожденец посвещава голяма част от свободното си време на патриотична дейност. Той си поставя за цел да запознае руските славянофили с незавидната съдба на

Семейство Филаретови

своите сънародници в Османската империя, снабдявайки се с информация от българската колония в Одеса. Тази тема е най-често срещана в писмата на С. Филаретов до О. Бодянски, М. Погодин, Ал. Велтман, Иван Аксаков. В руския периодичен печат (в „Москвитянин“) родолюбивият младеж информира руската общественост за българо-гръцкия църковен конфликт, надявайки се по този начин да убеди руските управляващи да вземат страната на българите.

Сава Филаретов развива особено активна дейност по време на Кримската война (1853 – 1856). Той използва посредничеството на М. Погодин, за да препрати чрез него петициите на българската колония в Одеса до руското правителство, в които се иска разрешение за създаване на български доброволчески отряди в Букурещ и Браила. На свой ред самите руски управляващи си дават сметка, че родолюбивият българин може да им бъде от полза. Във връзка с подготовяното преминаване на руската армия на юг от р. Дунав те му възлагат да състави българо-руски разговорник, който да послужи на руските войници при контактите им с местното българско население. С. Филаретов се справя успешно с тази задача за изключително кратък срок.

На път за родината

След дипломирането си през 1857 г. Сава Филаретов напуска Русия и заедно със своя благодетел Иван Денкоглу се отправя към родината. Последният иска да осъществи своя дългогодишен замисъл: да положи основите на българско светско училище в София с помощта на своя стипендиант. По време на пътуването те минават през Варшава, Берлин, Лайпциг, Дрезден, Прага, Виена, Будапеща и Белград. От градовете в Централна Европа най-голямо впечатление у С. Филаретов оставя едnodневният престой в Прага. За краткото време, с което разполага, той успява да се срещне с двамата чешки слависти Вацлав Ханка и Павел Й. Шафарик. В. Ханка го развежда из Чешкия национален музей, подарява му свои произведения, разказва му за чешко-немския конфликт. Посещавайки тежко болния П. Шафарик в дома му, С. Филаретов е трогнат от топлия прием и времето, което Шафарик му

Родната къща на Сава Филаретов в Жервна

отделя, въпреки своето здравословно състояние. По време на едноседмичния си престой във Виена Иван Денкоглу и Сава Филаретов се срещат с „бащата“ на австрийската славистика – университетския преподавател Франц Миклошич, и с главния настоятел на православната църква при руското посолство Михаил Раевски, който проявява жив интерес към българския народ.

В служба на родината

След откриването на българско светско училище в София С. Филаретов става негов главен учител и го преустройва в класно училище. Сред неговите ученици са Тодор Пеев (по-късно участник в националноосвободителното движение и член на БКД) и Тодор Икономов (участник в борбата за независима българска църква, а след Освобождението една от водещите фигури в Консервативната партия). По време на работата си като учител той си поставя амбициозната задача да разшири училищната мрежа в околните селища и да открие девически училища. Въпреки материалните пречки и съществуващите морални предразсъдъци, с които се сблъсква, той успява да осъществи замисъла си. През есента на 1858 г. девическото училище е открито и се радва на голям успех: само няколко месеца по-късно в него се записват 100 девойки. Две години по-късно подобно училище е открито и в Самоков.

Освен на преподавателска дейност, С. Филаретов посвещава силите си на борбата на българите в София и Самоков срещу гръцките духовници. Той си навлича омразата на гръцкото духовенство, което се опитва да го злепостави пред турските власти.

След 1860 г. обстановката в София за него става непоносима. През пролетта на следващата година С. Филаретов напуска София, вече задомен за 17-годишната Йорданка Хаджиоцева (негова бивша ученичка), и заминава за Русия.

Няколко месеца по-късно той е назначен за секретар на руското консулство в Одрин, но първоначално работи в руското консулство в Цариград. Макар и на руска служба, родолюбивият българин намира начин да служи на своята родина – опитва се да въздейства на Русия да вземе страната на българите в тяхната борба срещу гръцкото духовенство, подготвя за печат български учебници.

В Цариград Сава Филаретов заболява от туберкулоза. Руските власти го изпращат в Египет на лечение, но болестта бързо се развива и на 13 ноември 1863 г. Сава Филаретов умира в Кайро. След Освобождението неговите тленни останки са пренесени в България от съпругата му Йорданка Филаретова. Подобно на съпруга си, когато надживява с 50 години, тя посвещава живота си на своята родина. Включва се в националноосвободителната борба на българите и се занимава с благотворителна дейност. По нейна инициатива се полагат основите на женското дружество „Майка“, което подпомага финансово бедни деца да получат по-добро образование. След Освобождението дарява средства за откриване на първото средно стопанско девическо училище „Княгиня Мария Луиза“ в центъра на София. Цялото си имущество тя завещава на църквата „Св. Неделя“ и за построяването на приют за бедни и стари хора.

д-р Красимира Мархалева

Накратко

Паметник на революционера и летописец на Априлското въстание Захарий Стоянов беше открит с водосвет в градинката до историческата сграда на Народното събрание. Проектът е осъществен от инициативен

Новооткритият паметник на Захарий Стоянов в София

комитет начело с Димитър Главчев – председател на Сметната палата – и е финансиран изцяло с дарения. Дарителите са близо 50 – граждани, частни компании, политици и политически формации, учени и общественици. Монументът е дело на скулптора Иван Чолаков, художника професор Пламен Вълчев и архитекта Димитър Младенов. На откриването освен авторите на паметника и бившия служебен премиер Димитър Главчев, присъстваха кметът на София Васил Терзиев, министърът на правосъдието Георги Георгиев, генералният директор на БТА Кирил Вълчев, проф. Наталия Киселова, ученици от НУ „Захари Стоянов“ и др.

Проф. Бетани Хюз е автор на два епизода „Съкровищата на България“ от документалната поредица „Съкровищата на света“, която се излъчва в 120 държави по света. Първият епизод за България разказва за Казанлъшката гробница, Бузлуджа, базиликата в Пловдив, Хераклея Синтика, Рилския манастир, Рилските езера, Археологическия музей във Варна, в който е изложено най-старото обработено злато в света, Варненското езеро, нестинарските ритуали в село Кости, ритуали на жители от село Рибново. Във втория епизод са представени Пловдив, Велико Търново, Белградчик, Созопол, пещерата „Магура“, розовите поля на Казанлък.

„Обичам космополитния характер на страната. Харесвам факта, че можете да

видите тракийска, гръцка, римска, византийска, отоманска и българска култура в България. Харесвам факта, че това е страна и нация, която не просто е на кръстопътя между Изтока и Запада, но е създала културата на Изтока и Запада. България е много специално място“, сподели за БНР проф. Бетани Хюз.

Първият в България паметник на Стоян Омарчевски беше открит в родния му град Нова Загора в Деня на народните будители. Паметникът е дело на скулптора Тодор Димитров и архитект Николай Василев. Изграден е с подкрепата на Министерството на образованието и науката, Министерството на културата, Ротари клуб – Нова Загора и с помощта на земеделски

Министър Красимир Вълчев и кметицата на Нова Загора Галя Захариева пред паметника на Стоян Омарчевски

производители от общината.

Като министър на просвещението от 1920 до 1923 г. Омарчевски въвежда задължителното безплатно основно образование и поставя основите на специализираното и професионално средно образование. По негово време са построени 1115 нови училища; към Софийския университет са открити 3 нови факултета; създадени са висши училища във Варна и Свищов; Художественото и Музикалното училище прерастват в академии.

През 1922 г. по предложение на Стоян Омарчевски първи ноември е обявен за Ден на българските народни будители. (Източник: Министерство на образованието и науката).

Центърът за подводна археология в Созопол вече е с категория 2 – институт на ЮНЕСКО. Той беше окончателно одобрен за такъв през ноември на заседанието на 43-ата сесия на

Генералната конференция на ЮНЕСКО. Новият институт ще носи наименованието „Институт за подводно наследство“ и ще отговаря за проекти и инициативи в Черноморския регион и Долен Дунав. Този международен успех се дължи на дългогодишните общи усилия на държавата и на служителите на Центъра за подводна археология, сред които се отличава и визионерската идея за разширяването на дейността на Центъра към съседните държави. (Източник: Министерство на културата)

Българският разследващ журналист Христо Грозев бе удостоен през октомври с наградата „Европейски журналист на годината“ на фестивала „Награда Европа“ в Берлин.

В прессъобщение на организационния комитет на фестивала се казва, че наградата му се дава за проследяване на изчезналия бивш мениджър на германската компания за разплащания „Уайъркард“ Ян Марсалек и разобличаването му като руски шпионин. В аргументите се споменава и участието на българския журналист в реконструирането на случаи като свалянето на малайзийски самолет над Източна Украйна от руска ракетна система през 2014 г., отравянето на Сергей и

Разследващият журналист Христо Грозев

Юлия Скрипал през 2018 г. и опита за убийство срещу Алексей Навални през 2020 г. Христо Грозев работи в сътрудничество с международни журналистически платформи и издания за разкриване на някои от схемите. Той е в руски списък с издирвани лица и по тази причина живее изолирано.

Кутна Хора – сребърната сянка на миналото

Катедралата „Света Варвара“ е в списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО

Улиците пустеят – толкова е празно, че всяка стъпка отеква дълго. И мъничките пъстри магазинчета са здраво заключени. Дори елхата на площада изглежда самотна.

Кутна Хора се оказва по една случайност спирка по пътя ми от Пардубице към Прага. Час и половина навън, сред старите паметници, после още толкова с чаша постепенно изстиващ грог в притъмняло ресторантче – чак докато сумракът погълна малкото светлина по улиците.

И тогава обаче Кутна Хора си остана меланхолична

Коледното настроение избелява още преди празника заедно с плакатите от миналогодишни летни фестивали по стените. Но има и съвсем нови – от един такъв разбирам, че адвентният пазар тази година ще е всяка събота и неделя.

Нормално, казвам си в делничната привечер, извън туристическия сезон в градчето трудно могат да се преброят и 20 хил. жители. Парадоксално малко, като се има предвид, че във времената на т. нар. „сребърна треска“ пълчища хора, зажаднали за сносен живот, се изсипват по тукашните диви навремето хълмове. Според някои източници цифрата достига и 80 хиляди. Гледка, сравнима единствено с американската златна треска, която кой знае защо, все събужда спомен за филмите на Чарли Чаплин.

Този филм са го гледали и тук – дори далеч преди американците

Според историците годината, в която мълвата за богатите съкровища на района се разнася надлъж и нашир, е 1290. Постепенно се ражда град като никой друг по тези земи. Често тук се отбиват крале и благородници, понякога дори цели армии... Като например тази на Албрехт I, който обсадил Кутна Хора първо през 1304 г., а после и още веднъж – през 1307 г. Безуспешно...

Историята предлага достатъчно примери и за обратното, за разруха, пожари и смърт, останали – слава

богу, в миналото. Всъщност и сребърната слава се е загубила там, а днес само сградите подсещат, че тук нявга са се случвали необичайни неща.

Една от тях е някогашният параклис „Тялото Господне“

Вратите му са широко отворени край друг божи дом, спиращата дъха катедрала „Св. Варвара“. Точно параклисът обаче сякаш шепти истории, които напомнят за превратностите на съдбата; и в него човек открива същата тази пустота, която се е настанила по улиците. Строежът му започнал още през 14. век и на практика никога не приключил. Погребвали тук мъртъвци – следващите поколения пък ги изхвърлили... Историята на параклиса е прекрасен образец за това колко преходно е всичко. А и когато попаднеш в него, светлината е особена, нахлува от тесните прозорци сякаш от миналото, чийто пулс като че ли още отбива тук.

Същото усещане те хваща за гърлото и в двора на стария монетен двор и дворец едновременно – наричан от чехите *Vlašský dvůr* (Италиански двор). Оттук са излезли хиляди монети, подпечатани и подплатени със среброто, добивано в кутнохорските рудници.

А после, сред паметниците и църквите, с които богато е осеян центърът на Кутна Хора, човек си мисли, че историята понякога просто ни се присмива. Как ли другояче да погледнем на онези грандиозни замисли, с

В стария монетен двор

Интериорът на катедралата

които живее всяко поколение – като например споменатия вече храм, посветен на св. Варвара... Строежът му продължава 500 години, като всеки пореден архитект идвал със своя собствена концепция.

Кутна Хора обаче е и илюстрация на извечната ни мечта

А именно, да оставим нещо след себе си... Най-често имената надживяват столетията – доказват го ликовете на трима крале, изрисувани

на фасадата на къща, близо до същия този Италиански двор. Хронологично, Вацлав II, Вацлав IV и Владислав Ягелонски. Но перспективата вече ни е птича – губят се всекидневните истории, а точно те крият най-често истинските причини за едно или друго голямо събитие.

Но градът ще ти ги разкаже... тогава, когато е пуст. Кутна Хора вече 30 години е в списъка за световно културно наследство на ЮНЕСКО. Плакатите, чиито краища вятърът внимателно отлепя, разказват и за това... Концерти и конференции ще опитат да върнат времето назад – в почит към онези, които са създавали векове наред необикновения град... а стъпките им сега са се вписали в тишината. Но точно тя прави Кутна Хора още по-красива. Без нито един човек наоколо, галерията от статуи от „йезуитския“ 18. век пред внушителното училище на ордена е много по-впечатляваща дори от шествието на светците по пражкия Карлов мост. И „високата“ църква, която останала с една кула заради галериите за сребро под нея, също сякаш стига до небесата. Сигурно и монетите, отсечени тук, ще могат да ги подпрат, стига някой да съумее да ги нареди на купчина.

Погледната от нашето си време, историята на Кутна Хора изглежда красива, направо вечна. Най-хубавото е, че с първата си стъпка там сякаш и ние ставаме част от нея.

Красимир Проданов

Снимки: Деница Проданова

брой 4/2025

България

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, „Воцелова“ 3, 120 00 Прага 2

Адрес на редакцията:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

ISSN 2336-8365

Главен редактор:

Мария Захариева

Редакционен екип:

Красимир Проданов, д-р Десислава Вилимовска

Коректор: д-р Десислава Вилимовска

Сътрудници:

Пламен Тотев, д-р Красимира Мархалева, Даниела Горчева, д-р Димана Иванова, Златна Костова, Деница Проданова, Сирма Зидаро-Коунова, Наталия Бояджиева, Васил Самоковлиев, Георги Георгиев, Раиса Андонова-Щурм

Дизайн: Владислав Цонев

Година 23, брой 4/2025

e-mail: balgari@atlas.cz
www.blgari.eu

Печат: TISKAP s.r.o.

Цена: 30 крони

Годишен абонамент: 240 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въведени в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane

Позицията на редакцията може да не съвпада с мнението на авторите на публикуваните материали. Авторите отговарят за авторството на своите текстове.

Balgari

Periodikum bulharské menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Balgari 4/2025

Adresa redakce a tel. spojení:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
balgari@atlas.cz, www.blgari.eu

Ročník XXIII

Periodicita: 6

Náklad: 500 výtisků

Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 4/2025

Evidenční číslo: MK ČR 13282

ISSN 2336-8365

Vydavatel: Vazraždane, Vocelova 3

120 00 Praha 2, IČO 26544229

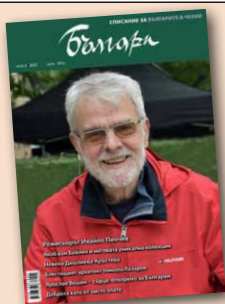
Copyright: ©Vazraždane

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 240 Kč. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението **2201279334/2010** или по пощата на адрес: Vazraždane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail balgari@atlas.cz

За контакти:

Vazraždane

Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2

Тел.: +420 777 196 322

balgari@atlas.cz, www.blgari.eu

Facebook: Balgari Vazraždane

Сдружение „Възраждане“

Коледно тържество

с участието на учениците от БНУ „Възраждане“

14.12.2025 г. в 12:30 часа

Дом на националните малцинства
„Воцелова“ 3, Прага 2

MINISTERSTVO
KULTURY

Spolek Vazraždane

VÁNOČNÍ KONCERT

Účinkují:

Michaela Zajmí, Lukáš Zeman, Pavel Voráček, Monika Šnorbertová, Theodora Kopecká, Michael Foršt, Kristian Mráček, Veronika Jaklová, Martin Houdek, Ševčík Quartet: Pavla Tesařová, Michael Foršt, Matouš Hason, Adam Klánský

Program:

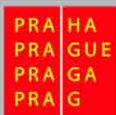
Antonio Vivaldi, Jean-Philippe Rameau, Louis Vierne, Wolfgang Amadeus Mozart, Frédéric Chopin, Bedřich Smetana, Antonín Dvořák, Georges Bizet, Jiří Teml, Petar Christoskov, Jehan Alain

15. 12. 2025 v 19:00 hod

Lichtenštejský palác, sál Bohuslava Martinů,

Malostranské náměstí 13, Praha 1

VSTUPNÉ DOBROVOLNÉ

MINISTERSTVO
KULTURY